

Joaquín Riera y Bertrán

LA
HOSTALERA
DE LA VALL

DRAMA EN UN PRÓLECH Y QUATRE ACTES

BARCELONA
EN LAS PRINCIPALES LLIBRERÍAS

LA

HOSTALERA DE LA VALL

LA
HOSTALERA
DE LA VALL

DRAMA DE COSTUMS CATALANAS
EN UN PRÓLECH Y QUATRE ACTES

PER

Joaquím Riera y Bertrán

Estrenat en lo TEATRO CATALÁ, instalat en lo de NOVETATS,
la nit del 19 de Desembre de 1893

BARCELONA

Llibreria de Francisco Puig y Alfonso

5, — PLASSA NOVA, — 5

1893

OBRAS DE J. RIERA Y BERTRÁN

TEATRO

- LA HOSTALERA DE LA VALL, *drama en 5 actes.*
CARITAT, *drama en 4 actes.*
LO PROMÉS, *drama en 3 actes.*
DE MORT Á VIDA, *drama en 3 actes.*
GENT DE MAR, *drama en 3 actes.*
CORONA D' ESPINAS, *drama en 3 actes.*
CADENA DE FERRO, *drama en 3 actes.*
LO NÚVOL NEGRE, *drama en 3 actes.*
COM L' ANELL AL DIT, *proverbi còmic en 3 actes.*
REINA ABSOLUTA, *comedia (castellana) en 4 actes.*
LA MAJORDONA, *comedia en 2 actes.*
LA PUBILLETA, *comedia en 2 actes.*
BERNAT PESDAYRE, *comedia en 2 actes.*
UNA ORGA DE GATS, *comedia en 2 actes.*
L' AVI, *cuadro dramàtic en 1 acte (1).*
LAS VEHINAS, *comedia en 1 acte.*
LO TESTAMENT DEL ONCLE, *comedia en 1 acte.*
LA NENA, *comedia en 1 acte.*
LA RELLISCADA, *comedia en 1 acte.*
LA ESPURNA, *comedia en 1 acte.*
LA GRAN, *comedia en 1 acte.*
LA PADRINA, *comedia en 1 acte.*
LO PADRÍ, *idili en 1 acte.*
SI FA Ó NO' FA, *proverbi còmic en 1 acte.*
UN JOCH DE CARTAS, *sarsuela en 1 acte (2).*
MIS DOS PAPÁS, *comedia (castellana) en 1 acte.*
LO PETIT SOLDAT, *quadro infantil en 1 acte (1).*

VARIAS

- HISTORIA DEL SITI DE GIRONA EN 1809 (1).
HISTORIA D' UN PAGÉS (1).
LO VICARI NOU, *novela (1).*
NOVELAS PREMIADAS.
ESCENAS DE LA VIDA PAGESA.
ESCENAS DE CIUTAT.
DEU NARRACIONS (1).
REY CAVALLER, *narració novelesca (1).*
BIOGRAFÍA DE B. C. ATRIBAU (castellana).
CANSONS DEL TEMPS.
CANSONS DE NOYS Y NOYAS (3).
MEL Y FEL, *poesias originals.*
CENT FAULAS, *originals y en vers.*
LLIBRE DE SONETS.

(1) Obra premiada.—(2) Música de D. Teodor Vilar.—
(3) Música de D. Joseph Rodoreda, dibuixos de D. Apeles
Mestres, versió castellana de D. V. Arteaga.

À

MARÍA CONCEPCIÓ BARRERA

SEGONA MARE DELS MEUS FILLS

Dedica 'l present drama, basat en l' argument d' una obra de Blum, é interpretat ab molt éxit per tots los actors que l' han donada á conèixer,

JOAQUIM.

Janer de 1894.

REPARTIMENT

PERSONATGES	ACTORS
RAMONA.	D. ^a Concepció Ferrer.
MARQUESA de St. DANIEL	» Elvira Morera.
LLUCIETA.	» Catarina Fontova.
BERNARDA.	» Clotilde Pérez.
ADELA.	» María Caparó.
PETIT.	Nena Daroqui.
PAULÍ.	D. Enrich Borrás.
D. DIONÍS DE DAUMALT	» Miquel Pigrau.
ERNEST.	» Enrich Guitart.
MESTRE BATISTA. . . .	» Antoni Carnicero.
GRAU.	» Jaume Virgili.
MIQUELÓ.	» Vicens Daroqui.
BARÓ DE TERRI.	» Artur Parera.
GABRIEL.	» Jaume Romeu.
PROHOM.	» Lleó Ódena.
PAGÉS PRIMER.	» Jaume Borrás.
PAGÉS SEGON.	» Rembert Bonnin.
ESCARCELLER.	» Joseph M. ^a Ferrandiz.

FADRÍ PRIMER, FADRÍ SEGON,

UN AGUTZIL, UN CABO DE GUARDIA, UNA PAGESA, UN PAGÉS

FUSTERS, NUNCI, PAGESOS, POBRESSALLA, AGUTZILS,
ESCARCELLERS, SOLDATS, ETC.

Acció: à Girona y à Sant Daniel de Girona.

Època: últims del segle XVIII.

NOTA. Las companyías de menor personal que la qu' estrená 'l present drama podrán representar aquést suprimint lo parlat del *Fadri segon*, aixís com lo de *Adela*, y, ab las oportunas variants en lo paper de *Bernarda*, confiarlo á un actor.

Aquesta obra es propietat de son autor.

Lo Director de la Galeria PROPIETATS D' OBRAS DRAMÁTICAS Y LÍRICAS (Hospital, 14, segon, Barcelona) y 'ls seus corresponents, son los únics autorisats pera 'ls cobros dels drets de representació que devengui aquest drama.

BARCELONA

IMPREMTA «LA RENAISSANCE», XUCLÁ, 13, BAIXOS

1893

PRÓLECH

FESTAS GREMIALS

Pati d' un obrador de fusteria.—Tanca al fons, ab porta que dona á un carrer tortuós.—A la esquerra, á segon terme, y acantonat, xaflá de la casa, ab esglahons y replá devant la porta.—Sobre aquésta, balconet practicable. Tamborets alts y baixos. Taulell, taulons, llatas y altras fustas ab eynas de fuster, ben agrupats.

ESCENA PRIMERA

GRAU, PETIT, FADRÍ PRIMER, FADRÍ SEGON,
dos ó tres TREVALLADORS més.

(Grau, enfilat al cim d' una escala de mda, que li aguantava Petit per lo basament, acaba de clavar al balcó, al centre d' una gran corona de verdor natural, un vistós rótul que diu: «Salut y bon guany al fill del amo.»

Los Fadrins primer y segon, ajudats per altres y enfilats sobre alts tamborets, col·locan grapats de boix, tiras de papiers de colors, flochs, barrabombas, etc., de llarch á llarch y en totas direccions; de modo qu' al terminar la tasca, queda la escena molt alegre y animada de colors y ornaments senzills però vistosos.)

GRAU.   ¿Eh? ¿Qué tal? ¿Fa efecte ó no?

PETIT. Baixéu, qu' aixís jo no ho puch veure ben bé.

GRAU. Reblo y baixo. (*Descendeix de la escala.*)

FADRÍ 1.er ¡Sí, Grau, sí! Molt efecte. Enfilat y tot, el veig. Las lletres destacan com unas senyorassas.

GRAU. (*Satisfet mirant sa obra.*) ¡Sí, vaja! N'estich content: ¡qué diastre!

PETIT. (*Rihent.*) ¡Tira que 'us toch! Si jo fos més vell, m' hi cauria la baba.

GRAU. ¡Ah, murriet! (*Donantli un cop afectuós.*)

PETIT. ¡No, no! ¡vaja! Tot plegat fa molta petxoca.

GRAU. Veurás, Petit: d' alguna cosa ha de servir el ser fill de Barcelona y l' haver anat temporada á Llotja, qu' es com si diguessim la gran pastera hont se fa 'l llevat dels artistes.

PETIT. Sí: però vos... (*Gratantse 'l cap.*)

GRAU. ¿Vóls dir que 'm vaig quedar pél camí? ¡Qué hi farás! No m' hi vaig encegar, com tants, ab aixó del voler ser artistes, tant si 'n venen de mena com sinó... ¡Res de fer entrar el clau per la cabota! Vaig coneixe á temps que, com artista, no hauria passat gayre de las becerolas, y que, en cambi, com á fuster, podia arriivar una mica enllá... y... ¡qué diastre! aquí 'm veus Fadri major d' aquesta casa.

FADRÍ 1.er Y molt ben guanyat que 'us ho teniu.

FADRÍ 2.^{on} Molt ben afanyat, Grau. (*Aprovació dels altres.*)

PETIT. Amén: que no 's perdi per l' escolá.

GRAU. Altrement, si no vaig arribar á ser un segon Viladomat ó un Tramullas segon... ¡qué diastre! d' alguna cosa m' han servit las llissons de Dibuix. (*Torna á mirar l' efecte del rétul á major distancia.*) ¡No, vaja! ¿Veyéu? Las lletres m' han resultat ab més perspectiva de la que m' esperava.

PETIT. ¡Macatxu! Jo 'n sabés tant!

GRAU. (*Protector.*) Tu ets aprenent, y... no has anat com jo á Llotja... Ab temps y paciencia, maduran las nespras... y 'ls aprenents. (*Ara contemplant tot lo altre.*) ¡Oh! y tot aixó també fa planta! Per ser cosa feta d' amagatotis...

FADRÍ 1.er ¿Voléu dir qu' ells no sospitan...

GRAU. Com á sospitar, no 't diré que no; però... com á pensársela tal y com es,... ¡ey, s' enten, si cap de vosaltres ha sigut fluix de llengua!...

FADRÍ 1.er Pél que toca á mí... (*Senyal de silenci.*)

FADRÍ 2.^{on} Y á mí...

PETIT. Y á mí...

GRAU. Aixis han de ser els homes.

FADRÍ 1.er Es net que sí. (*Afirmació dels altres.*)

GRAU. Donchs... deixantho en banda, será una festa de... patí que 'm sembla que se 'n parlará per tot Girona.

PETIT. ¡Tira!

GRAU. (*Al Fadrí 1.er*) ¿Vóls que t' hi dongui un cop de má, Joanot? El temps passa y...

FADRÍ 1.er No cal... Miréu: ja está feta la gracia. (*Baixa, d' un salt, del alt tamboret.*)

GRAU. Y tu, Perich, ¿cóm ho tens aixó?

FADRÍ 2.^{on} Rematantho també, Grau. Quatre gavarrots, y llest. (*Los clava.*)

GRAU. Cuytéu, que ja no poden trigar. (*Impacientat, va á guaytar cap al foro.*)

FADRÍ 1.er ¡Oh! encara n' hi há per estona. 'L cerimonial es llarch.

GRAU. Be: aixó sí!.. Y que 'l cas no es per menos... ¡qué diastre! No 's fa aixís... de bíbilis bó-bilis mestre fuster á un minyó, per fill que siga d' un amo com el nostre. Els examinadors filan encara prim com en temps del

senyor Rey N' Anfós, que tant va privilegiar al ram de la Fusteria d' aquí Girona. Cal respondre com un home á las preguntas, y cal donar bon compte y rahó de la obra mestra, feta á solas y presentada avans del jurament de fidelitat al Gremi y á la Confraria, que lligan per tota la vida.

PETIT. ¿Diu que 'n Gabriel ha presentat un bressol per obra mestra?

GRAU. Endevinat. (*Rihent*) ¡Je! Je! Deu pensar que, d' un dia al altre, li podrà convenir molt el saberne fer de bressols ben rexinxolats. (*Los Fadrins riuen.*)

PETIT. ¿Qué voleu dir?

GRAU. ¡Sí qu' estás espés, Petit! Vull dir que si 's casa aviat, com tot pot ser, y te algun nano... més nano que tu, 'l bressol li farà bon servey. (*Novas riallas.*)

PETIT. (*Somrihent*) ¡Ah! Ara 'us entench.

GRAU. ¡Apa, apa! A juntarvos tots ab la comitiva, quan surti de la Casa gremial. Jo 'm quedo aquí per... fer alló que la gent d' upa 'n diu «els honors de la casa.» (*Moviment dels altres per' anarsen.*) Escoltéu: ¿Ja esteu ben segurs de que la Copla de Sant Daniel no farà tart?

PETIT. ¡Cá! Quan he anat per l' últim carretó de boix, ja s' estavan ells matant el cuch á cá la Rosaria.

FADRÍ Ier Son pochs, però ben avinguts.

GRAU. Com que aixó dels músichs es sempre un rengló tan poch formal!...

FADRÍ Ier ¡Ells ray! Van massa prims de ventre per posarlo en perill de fam.

GRAU. (*Picant de mans, impacient.*) ¡Apa, apa! Anéu.

PETIT. Aném.

FADRÍ Ier Aném.

ESCENA II

GRAU, aviat LLUCIETA

GRAU. ¡Cóm hi corran! ¡Qué diastre! Es qu' en tot Girona no hi há un amo que 's fassi estimar del trevallador com el nostre. (*Mirant altre cop l' efecte dels guarniments de la escena.*) ¡Estich alegre de debó! Vint anys de trevallar á la casa be 'm sembla que m' hi donan dret. (*Ve del foro Llucieta seguida per la Pagesa: las duas ab cistellas provehidas de virám, fruyta, etc.*)

LLUCIETA. Bon dia, Grau. (*Queda contemplant admirada 'ls guarniments.*)

GRAU. ¡Ah! ja estranyava que no haguessis tornat.

LLUCIETA. Com he mercadejat tant... ¡Oh! ¡Qué bé! Ni sembla 'l pati dels días de feyna!

GRAU. (*Orgullós*) ¿Eh que no?

LLUCIETA. Us hi heu lluhit... Quan me 'n he anat á Plassa, poch me creya que quedés tant bé. (*A la pagesa*) Teníu. (*Diners*) ¿Es aixó? Deixéuho tot aquí. Fins un altre dia, Lloga-ya, y gracias pél recado.

ESCENA III

GRAU, LLUCIETA

LLUCIETA. ¡Miréusel en Grau! Ja ho sabia qu' erau trassut, però no 'm creya que 'n fossiu tant!

GRAU. No ho dirás aixís un altre cop.

LLUCIETA. No, no.

GRAU. Y... pots pensar còm m' estarrufa que siga del teu gust! ¿Per quí 's fa la festa? (*Acos-tàntseli somrihent y ab certa malícia.*)

LLUCIETA. (*Baixant lo cap y coquetejant.*) ¿Ja hi tornéu com al matí?

GRAU. (*Estrafentla*) ¿Ja hi tornéu com?... Aixó es preguntar y no respondre. Jo 't dich: ¿per quí 's fa la festa? Y tu m' has de contestar clara y catalana: la festa 's fa per en Gabriel, qu' es el meu enamorat: vethoaquí.

LLUCIETA. (*Vivament*) ¡Qué 'n sou de plaga!

GRAU. De la teva parroquia: prou qu' ho sabs.

LLUCIETA. Sé que m' apreciéu molt.

GRAU. ¡Tíra! Valdament no fos sinó per lo molt que t' aprecia l' amo.

LLUCIETA. ¡Oh, y per la mare!

GRAU. ¡Ah, també! ¡Qué diastre!

LLUCIETA. Pujo á dalt á deixar tot aixó.

GRAU. (*Detenintla*) ¡Y atúrat, mal génit! Un' altra mossa que no fossis tu, estaria d' alló més estarrufada si li parlessin... de lo que jo 't parlo. Vínam aquí, esquiroleta. (*Fentla seguir.*) ¿Que no ho sab tothom que l' hereu d' aquesta casa está emprendat de tu, y que tu estás emprendada del hereu, y que del tal emprendament no hi há res á dir, perque si ell es un bon minyó, tu ets una bona minyona, y... bons minyons haurán de ser els confits... per no fer un mal paper?

LLUCIETA. ¡Oh! ¿Qui sab?

GRAU. Déixat de «qui sabs.» Desde avuy, en Gabriel será un mestre fuster com un temple.

LLUCIETA. (*Reservada.*) ¿Fá que m' estima molt?

GRAU. (*Bromejant.*) ¡Aném! (*Fent senyal de donar panís á un aucell.*) Donéuli més pi-nyonet á la cardina, que no se 'n sab pen-dre tota sola!

LLUCIETA. ¡Oh! L' estimo jo tant á n' ell, que...

GRAU. Sí: que de tant que l' estimas, tens pór de pérdrél.

LLUCIETA. Si no l' estimés tant...

GRAU. No tindrías tanta por... Bé: ja ho dona l' amor aixó de tenir una por que se 'ns menja de vius én vius.

LLUCIETA. ¡Sou molt dolent, Grau! *(Se sent al lluny musica típica de gralla, flaviol y tamborino, acostantse gradualment ab crits y gatzara bulliciosa.)*

GRAU. ¡Cálla! Ja 'ls sento. *(S' acosta á la porta de la tanca.)*

LLUCIETA. Corro á dalt.

GRAU. Ara no gosas quedarte, ¿fá?

LLUCIETA. No. *(Ruborisada.)*

GRAU. De tantas ganas que 'n tens, ¿eh?

LLUCIETA. M' espera la feyna... Haig d' amanirho tot.

GRAU. Bé, dona: no vindrá pas d' un minut l' amaniment. ¡Qué diastre! *(Desde la porta.)* Acóstat. *(Signantli al lluny.)* ¿Eh, qué guapo portant la bandera gremial? *(Ab caricia expressiva y molt afectuosa.)* ¡Y qué bé fan els plechs amanyagantli 'l busto!... ¡Ah! Si jo no hagués hagut de desdirme de tirar per artista, ¡quin apunte 'n treuria ara!

LLUCIETA. Vull donarvos una abrassada, Grau, de tan alegre qu' estich.

GRAU. ¡Vinga! *(Llucieta l' abraça fort.)*

LLUCIETA. Fins á després. *(Se 'n vá corrents, agafant los cistells.)*

GRAU. (¡Aquésta n' hauría sigut d' artista!... ¡Ey, si hagués anat á Llotja!)

LLUCIETA. *(Al pujar la escala.)* Tornaré aviat. *(Desapareix.)*

GRAU. *(Maliciós)* ¡Oh! Prou que m' ho penso! No haurém de pagar al nunci per ferte comparéi-

xe... ¡Ji, ji... ji!.. Quan una xicota com ella
s' enamora... ho fa sempre molt fort.

ESCENA IV

GRAU, aviat PETIT, tot seguit FADRINS PRIMER y
SEGON, PROHOM, BATISTA, NUNCI, MUSICHS, GENT
DEL Poble.

GRAU. Son prop... (*Va al foro.*) Ja enfilan las
Ballesterías... Ja 'ls oviro... ¡Quina gentada
'ls segueix!

PETIT. (*Arriva corrent entussiasmat.*) Aquí' ls
tenim, Grau. (*Tira la gorra enlayre. Se
veu aparèixer tota la comitiva per darrera
la tanca, en lo següent orde: Nunci, Fa-
drins, Mestres fusters; Gabriel, ab lo penó
gremial; Batista y 'l Prohom del Gre-
mi; copla de Musichs vells, tocant gralla,
flaviol y tamborino; gent de totes edats
y condicions. Llucieta y altra dona surten
al balcó y mouhen los mocadors com ban-
deretas. Molta animació.*)

PROHOM. ¡Visca 'l nou Mestre fuster!

TOTHOM. ¡Visca!

GRAU. ¡Visca l' amo! (*Gorra enlayre.*)

TOTHOM. ¡Visca!

GABRIEL. ¡Gracias, Grau! (*Estrenyentli la mà y
abrassantlo després. Batista l' abraça
també. Cessa la musica á una senyal de
Gabriel, que s' acosta al balcó y saluda á
Llucieta, la qual desapareix al poch rato
junt ab la dona.*)

GRAU. (*Enternit*) ¿Estéu content? Donchs jo...
¡qué diastre! Jo tant content com vos.

BATISTA. ¡Pobre Grau! (*Tornant á abraçarlo.*)

PETIT. ¡Eh, quin pati tant ben guarnit? ¿Veyéu? Rétol y tot... (*Llegeix*) «Salut y bon guany al fill del amo...» Pocas paraulas, pró ben xafadas: ¿fá, Prohom?

PROHOM. Molt merescudas.

BATISTA. Nostre Senyor las beneheixi.

PETIT. Amen, (que no 's perdi may per l' escolá.)

BATISTA. Amichs y companys... ¿no voléu seure?

PROHOM. No: ja sabeu que 'ns espera més feyna. Es darrer diumenge de mes, y cal aprofitarlo. Després d' admetre com mestre fuster al vostre hereu, hem de reunirnos pel nombrament de Clavari. L' altre Prohom está esperant. Ab aixó... ¡que per molts anys, Batista, pogueu véureus del vostre fill tant goig com avuy!

BATISTA. Grans mercés y en vida vostra. (*Aprova-
ció general.*)

PROHOM. (*A Gabriel*) Tu, noy, ja ho sabs: seny y voluntat per honrar als teus y al Gremi. Pénsa que, com á més jove, estarás enca-
rregat d' aqueix vell penó may envilit.

GABRIEL. ¡Oh! Jo procuraré sostenir-lo tan digne com vos lo retorno, prohom.

PROHOM. No 'n duptem, y per aixó te l' ha confiat lo Gremi. Aném.

FACON: 1.er ¡Visca 'l Prohom primer!

TOTS. ¡Visca!

PROHOM. ¡Visca 'l Gremi de fusters de Girona!

TOTS. ¡Visca!

ESCENA V

BATISTA, GABRIEL, GRAU

- BATISTA. ¡Diapxus de Grau!... ¡Qué amagat t' ho tenías! Vaya un decorat de pati! (*Admirant.*)
¡Ni cap festa del carrer de Ciutadans!
- GRAU. Ja veuréu, Batista; ó posarshi ó no posarshi. Ens vam armar ahir tarde y... ¡qué diastre! D' alguna cosa ha de servir l' haver anat á Llotja.
- BATISTA. (*A Gabriel.*) Ja ho veus, noy: tot per amor de tu...
- GABRIEL. ¡Oh! Si jo no fos fill vostre, no 'm festejarían aixís. A vos ho dech, pare.
- BATISTA. ¡Traydorot!
- GABRIEL. Es la veritat.
- BATISTA. ¡Y musica y tot! May s' havia vist tanta festa per una passantía de fuster.
- GRAU. Posats... posats! A més de que 'l noy, de per sí, s' ho mereix, es fill vostre... y basta.
- BATISTA. ¿Y la Llucieta? ¿Hónt es? (*Cridant*) ¡Nóya! (*Apareix aquèsta vivament, de modo que, al cridarla, ja es devant de Batista.*)

ESCENA VI

BATISTA, GRAU, GABRIEL, LLUCIETA

- LLUCIETA. Aquí, padrí.
- GRAU. Si; no calía que la cridessiu, no.
- GABRIEL. ¡Més hermosa que may, ab la meva sort!
- BATISTA. ¿Es á dir que tu també has sapigut callar,... á pesar de qu' ets dona?
- LLUCIETA. En Grau va manarho y...

BATISTA. *(Intencionat y ab ternura.)* ¿Ni... á n' aquest fadrí fuster n' havias donat cap entretoch?... *(Negativa de Llucieta y de Gabriel.)* ¡Sí que devía costarte 'l callar!

LLUCIETA. ¡Molt! Me fonía per dirho.

GABRIEL. ¡Cóm se fa estimar!

BATISTA. ¿Y ta mare? ¡Qu' estrany qu' encara no hagi vingut!

LLUCIETA. M' ha fet dir per una pagesa d' allí Sant Daniel que no podria venir tan aviat com altres diumenges. ¡Pobra mare! ¡Quín greu li sabrá! ¡Us aprecia tant!

GRAU. Ella sí que aprecia á tothom! Te un cor!...

GABRIEL. ¡Massa! ¿No fa, pare?

BATISTA. ¡Prou!

GRAU. Setze anys há que la conech! ¡Diuhen de madrastras! Las madrastras fan com las di-das: ó més bonas que 'l pa, ó més dolentas qu' en Banyeta.

BATISTA. Tens rahó, Grau, y ella és pa blanch.

GRAU. De las primeras del primer rengle.

LLUCIETA. ¡Oh! ¡Qué ditxosa 'm feu alabantla! No m' es mare propia... ¿Qué hi fa? Si me 'n sigués, no podria tenirli jo més amor del que li tinch, perque si més n' hi tingué... crech que 'm tornaría boja d' estimació.

ESCENA VII

Los mateixos, RAMONA

(Que ha sentit las darrerás frases, encantada ab la decoració, corra á abraçar á Llucieta. Ha entrat ab un cistell, que deixa.)

RAMONA. Com jo m' hi tornaría per tu, filla del meu cor!

- BATISTA. ¡Ella! (*Molt alegre.*)
- LLUCIETA. ¡Mare!
- GRAU. (¡Un' altre ánima d' artista!)
- RAMONA. Senyor Batista... Gabriel... Grau... Teniu que perdonarme. No he pogut ser aquí avans... Tu, Gabriel, més que tots.
- GABRIEL. ¿Voléu callar, Ramona? Per vos ens ha sabut greu.
- RAMONA. ¡Qué hi farás!
- BATISTA. (*Apart á Ramona.*) (¿Alguna altra mala passada del vostre home?)
- RAMONA. (*Va á dir que si y 's repensa.*) (No, no.) (*Batista mou lo cap mostrant dupte.*)
- RAMONA. Be... Ja m' ho han dit, ja... Cobla y tot... ¡Y que ben apariat!... (*A Grau.*) Sé que tot ha sortit del vostre cap, Grau.
- GRAU. Bé: tot nó. No hi hauria cabut, Ramona.
- RAMONA. Altrement, senyor Batista, val més tart que may. Jo li 'n dono de tot cor la enhorabona.
- BATISTA. Y jo 'us la estimo tant, que vull correspondreushi tenint ab vos tot seguit una sentada. ¡Bé deu convenirvos el seure!
- RAMONA. Un xich; la veritat.
- BATISTA. ¿Heu vingut á peu?
- RAMONA. ¡Cóm ho vol fer! La vall de Sant Daniel ja es aprop.
- BATISTA. Però per qui, com vos, va tant escarrassada de trevallar...
- GRAU. Noys: ens treuhen ab modos. Jo me 'n vaig á veure qué resol el Gremi sobre alló que ha dit el Prohom... y torno. (*Vínaten ab mí, Gabriel. A. dalt, com aquí, destorbaries.*) Fins á després.
- BATISTA. ¡Ey! Avuy á dinar aquí tots els trevalladors de casa. Ja 'ls ho pots dir, Grau.
- GRAU. ¡Ah, si? ¡Qué diastre! No hi faltará gent... ni gana. Noya: á veure si 't lluheixes ab l' arrós. Aném, hereu.

GABRIEL. Adéu, Llucieta. (Pénsa en mí, com jo penso en tu.)

LLUCIETA. (Ja ho sabs: sempre.) Vaig, padrí, vaig...
(*Puja la escala de la casa.*)

ESCENA VIII

BATISTA, RAMONA

BATISTA. Seyéu, seyéu, Ramona.

RAMONA. Grans mercés. (*S' assentan.*)

BATISTA. Desd' avuy, el meu hereu ja es tot un home per l' ofici.

RAMONA. ¡Quín bon minyó! Fill de pare.

BATISTA. Com la Llucieta filla vostra... encara que que no l' hagueu posada al mon.

RAMONA. ¿Se porta bé com sempre?

BATISTA. No sabria pas com ponderárvosho.

RAMONA. ¡Ah!

BATISTA. ¡Quin consol per vos! ¡Sou tan desgraciada!

RAMONA. No... no ho cregui, senyor Batista.

BATISTA. ¡Massa qu' ho porteu escrit á la cara! El vostre home té malas entranyotas. No ha sabut apreciar may el gros sacrifici que fe-reu casantvos ab ell, quan va enviudar de la vostra germana. Vos no 'us hi hauríau casat, no. Mereixíau altra sort que la d' ésser hostalera... y sobre tot mereixíau altre home qu' ell. No m' ho neguéu: vareu mari-dárvoshi per amor de la noya. Creyau mi-llorar-lo... ¡Bé 'us n' heu vist el desengany!

RAMONA. Al principi fou tot un altre.

BATISTA. Sí: per tornar-se pitjor després.

RAMONA. ¡Prou! Li dich, senyor Batista, que 'l meu marit...

BATISTA. Recordéuho. Fa dotze anys que, viudo ja, el meu ofici va portarme á comprar fusta á

la Vall, y vaig posar al vostre Hostal. La febre 'us consumia. No n'hi havia prou ab éll. Els bestiotas dels seus parents, temerosos de que 'n tinguessiu familia, ¡quina guerra de mala lley contra vos! La Llucietta malaltissa, trencada de color, ab els ulls á mitj cap, gemegava y 's consumia als vostres brassos. Compadit y agradat d' ella, que 's semblava tant á la neña que jo havia perdut, y no tenintne d' altra, 'us vaig oferir apadrinarla per la confirmació y quedármela. Vos, esclatant en plor, vau dirme: «¡Oh! Sí: quédissela, ¡qu' ell me la mataria!»

RAMONA. (*Baixant lo cap.*) Sí... á casa se 'm hauria mort, mentres qu' aquí... ¡Oh!... (*Agafa las mans de Batista y las hi besa. Batista 's mostra eternit.*)

BATISTA. ¡Y ara! Deu m' ha ajudat. Aquí la Llucietta ha crescut forta, donantme sols satisfaccions. Es una joia.

RAMONA. ¡Alabat siga Deu!

BATISTA. En cambi vos... 'us heu quedat sola ab un home com en Paulí... ¡Y encara sort de no tenirne familia! Qualsevol altra dona, no tenintne, ben segur n' hauria ja fugit com d' un empestat.

RAMONA. (*Sordament y ab lo cap baix.*) ¡Oh! ¿Podria jo donarli, pobreta, lo gran trastorn de veure al seu pare separat de mí? Ni que degués costarme la salut y la vida. Vosté se 'n fa cárrech. «¡Madrastra!» hauria dit la gent afrontantme. ¡Madrastra! (*Se cobreix la cara ab las mans.*) ¡Oh! No... Primer morta, que sentirme mereixedora d' aqueix nom pronunciat com un fástich. ¡Madrastra! ¡Quin baf de gel aquí! (*Lo cor.*)

BATISTA. Sosseguéuvos.

RAMONA. Té raho.

BATISTA. No: el tal nom no s' es inventat per' vos.

RAMONA. ¿Veritat, que no? Vosté sab quin esprit vaig necessitar per separarme d' ella, y si 'n necessito per viuren lluny! De días la anyoro ab tota l' ánima... De nit... la somnío sempre... ¡sempre!...

BATISTA. Vos crech.

RAMONA. Y... suposis que m' hagués divorciat de 'n Paulí... Ell me necessita... Ell, quan l' hauria vista espigada á la noya, ¡quí sab de lo que hauria sigut capás! Haguera vingut á arrancarla d' aquí... y ella allá... sola ab éll... ¡Oh!...

BATISTA. Comprench que, sòls per amor d' ella, poguéu seguir en companyia d' un home descastat que... no m' ho neguéu: ha arriuat fins á pegarvos... que potsé encara 'us pega.

RAMONA. No, no: avuy no.

BATISTA. *(Pausa.)* Ramona...

RAMONA. Digui.

BATISTA. Es arriuada la hora de que 'm diguéu tota la veritat.

RAMONA. Pregúntim.

BATISTA. ¿En Paulí, ab todas las sevas taras, es home honrat? ¿Sí ó nó?

RAMONA. ¡Oh! ¿Perque m' ho pregunta aixís?

BATISTA. Perque tot pot perdonarse, tot, menos la falta d' honra.

RAMONA. Té rahó.

BATISTA. A casa hi ha resplandit sempre l' honra. El pare, com l' avi, va morir Clavari del Gremi, y... al seu enterro van anarhi menestrals, burgesos... nobles y tot. Ni un ciudadá de Girona pogué dir: «allá van uns ossos malehits per la gent de bé.» ¡Ni un!

RAMONA. Però...

BATISTA. Deixéume acabar. Avuy... ara, 'l Gremi está nombrant Clavari... Confesso que m' enorgulliría 'l serho, com en van ser els meus passats,... com desitjo que puga serne algun dia 'l meu únich fill. (*Marcat.*) A la meva familia, no ha d' entrarhi, donchs, ningú que porti á sobre la deshonna del seu pare.

RAMONA. (*Pausa. Molt alegre.*) ¡Ah! ¿Vól dir, ab aixó, que consént en que la meva filla, á qui en Gabriel estima, 's casi ab éll?

BATISTA. (*Somrihent.*) Poch á poch, Ramona... Jo no he dit tant.

RAMONA. (*Ab transport.*) ¡Oh!

BATISTA. Responéu, responéu á la meva pregunta.

RAMONA. Donchs... sí, senyor Batista! ¡Oh, sí! En Paulí té mal geni, es avariciós, ferest... tot lo que vulga... ¡Home deshonnrat, nó!

BATISTA. ¿Ho jurariau?

RAMONA. Ho ju...

BATISTA. No acabéu. Y ara...

RAMONA. (*Ansiosa.*) ¿Ara...

BATISTA. (*Somrisent.*) Entro á dins á veure cóm se prepara la festa.

RAMONA. ¿Sense acabar de dirme?...

BATISTA. (*Pujant los esglahons de la casa y posant-se 'ls dits sobre 'ls llabis.*) Rés més per ara..., sinó que sou una dona de bé á carta cabal.

RAMONA. Però...

BATISTA. (*Ja en lo replá, sempre rialler y com avans.*) Rés més... res més per ara... curiosa... impaciente... Rés més.

ESCENA IX

RAMONA, després LLUCIETA

RAMONA. ¡Ah! ¿Será cert? La Llucieta casada ab en Gabriel... ¡Y no havermho volgut dir ben per clar!

LLUCIETA. ¡Ah! Ara que ja ho deixo tot amanit, aquí 'm teníu, mare.

RAMONA. Sí... sí... ¡Quinze días sense véuret! ¡Te porto més cireras d'arbós! *(Va á buscarlo cistell y 'n treu brots ab cireras.)* ¡Sé que t'agradan tant!

LLUCIETA. ¡Pobra mare!

RAMONA. No tinch res més per' donarte!... ¡Oh! Si jo tingués!... Vína... Aquí, aquí: á la falda, com quan eras petita... ¡Ah! ¡Aixís!... Vull mirarte fit á fit... vull sentirte bé... *(Abrasantla.)* ¡Oh! Quan penso que hí há mares tant ditxosas que poden tenir sempre aprop als seus fills...

LLUCIETA. ¡No us afligíu, mare! Ara... ara ja soch gran y... *(Baixant lo cap)* quan volguéu, puch tornar ab vos al costat del pare.

RAMONA. *(Vivament.)* ¡No!

LLUCIETA. ¡Sempre aqueixa repugnancia!

RAMONA. No... un altre 't voldrá potser al costat seu.

LLUCIETA. ¿Cóm?

RAMONA. Si 't casas ab... mestre Gabriel...

LLUCIETA. *(Ruborisantse.)* ¡Oh! ¿Voléu dir...

RAMONA. ¿Y tu? ¿No vols dir... *(Pausa. Més reserva.)* que te l'estimas molt?

LLUCIETA. ¡Ay! De massa que l'estimo, temo, mare, que no siga per mí.

RAMONA. ¿Per qué no? Es més rich que tu... es mereixedor de qualsevol menestrala gironina... ¿Y qué? Tu ets tan mereixedora d' ell com la primera del mon.

LLUCIETA. ¿Es á dir que...

RAMONA. (*Alsantse y posantse 'ls dits sobre 'ls llabis, com lo senyor Batista en la escena anterior.*) Res més.. res més per ara, curiosa... impenitenta; no: impaciente, impaciente.

LLUCIETA. (*Contrariada.*) ¡Oh! mare! (*Abrassantla.*)

RAMONA. (*Rihent.*) ¡Dolentota! Veig que m' has entès... com jo á n' ell.

LLUCIETA. ¿A qui?

RAMONA. Al senyor Batista.

LLUCIETA. ¡Ah! (*Respirant molt alegre.—Se sent soroll de disputas al carrer, que van acostantse.*)

RAMONA. ¿Eh? ¿Qué son aqueixos crits?

LLUCIETA. (*A la tanca.*) Barallas al carrer.

RAMONA. La gent s' apila... ¿Qué deu ser?

LLUCIETA. Un senyor que fa seguir per forsa á una dama...

RAMONA. ¡Cállala!... Sí.. sí... es la dama que viu sola prop del Convent de Sant Daniel... Y 'l senyor Marqués s' hi escau... s' hi barreja... s' hi acalora... ¡Oh! quan ell ho fa, rahó deu sobrarli!...

ESCENA X

RAMONA, LLUCIETA, BATISTA

BATISTA. (*Al replá.*) ¿Qué passa? (*Baixa.*)

RAMONA. (*Mirant sempre á fora.*) ¡Ah! Se n' ha desentés... L' ha retxassat... M' ha vist... Me signa si pot fer entrar á la senyora.

(*Girantse á Batista.*) Es el senyor Marqués de Sant Daniel. ¿Ho vol, senyor Batista?

BATISTA. Ja ho crech.

RAMONA. (*A la tanca.*) Cap aquí, senyor Marqués, cap aquí.

ESCENA XI

Los mateixos, ADELA, GRAU, ERNEST

(*Aquèst entra portant en brassos á Adela, casi desmayada.*)

ERNEST. Gracias, Ramona... Res temis, Adela.

RAMONA. ¡Pobra senyora!

LLUCIETA. ¡Qué esblanquehida!

ADELA. (*Obrint los ulls, y á Ernest, qual bras estreny.*) ¡Oh! ¡Quin escándol! ¡Quína vergonya!

ERNEST. Sí: al véuret sola pèl carrer... se n' ha prevalgut villanament.

ADELA. ¿Créus que es lluny?

ERNEST. M' ho penso.

GRAU. (*Que s' estat mirant á fora.*) ¿Quí? ¿aquell senyor que semblava que volía matarla? ¡Cá diastre! pregunta als vehins... ¡Té! Un sadacer li signa cap aquí... Ve resolut.

ADELA. (*Alsantse aterroritzada.*) ¡Oh! Fugim!

ERNEST. No t' espantis, Adela. No conseguirá la maldat que pretén.

ADELA. ¡Deu meu, quín suplici!

ESCENA XII

Los mateixos, BARÓ

(Adela mitj amagada darrera Ramona, Llucieteta y Ernest.)

BARÓ. Perdónin si entro bruscament, però ningú s'estranyará de que vingui jo á reclamar á la meva esposa.

TOTS. ¡La seva esposa!

BARÓ. ¿L' amo d' aquest Establiment?

BATISTA. Servidor.

BARÓ. (Descobrintse. Tots fan igual.) Soch el Baró de Terri... La meva muller ha entrat, aquí... Féume mercé de permetre...

BATISTA. Es que... (Mirant rezelós al grupo.)

BARÓ. Penséu que, negántvóshi, falteu á la lley.

ERNEST. (Avansant.) La lley me castigará á mi, Baró, que m' oposo á lo que pretenéu.

BARÓ. (Fredament.) Marqués... ¿persistiu?...

ERNEST. (Enèrgich.) Persisteixo en defensar á la meva cosina, á qui estimo com una germana.

BARÓ. (Sempre seré.) ¿Sí, eh? Tanta cavallerositat abona la murmuració injuriosa per' ella y per' mí.

ERNEST. ¿Quína?

BARÓ. La de que sou el galán de la meva esposa.

ADELA. ¡Oh! ¡Quína infamia!

ERNEST. Vos no ho creyeu... Vos sabeu que mentiu.

BARÓ. ¡Marqués!

ERNEST. ¡Que mentiu, repeteixo!

BARÓ. ¡Oh!... ¿Ho sentiu?

ERNEST. Ho senten. ¿Y qué?

BARÓ. Més tart ho sabréu. (*A Batista.*) Reclamo novament á la meva muller.

ERNEST. (*Ab esclat.*) Y jo 'us repeteixo qu' es en va, perque cap home d' honor deu consentir que 's maltracti y a'ropelli á una dona indefensa, ni que siga esposa de qui tal fa.

BARÓ. ¿Es á dir que...

ERNEST. Que ignoro quin nou plan heu concebut; mes ja que voleu més escándol públich... vinga l' escándol. (*Ab veu més accentuada y de cara á tots.*) Consti que la esposa del Baró de Terri 's nega á seguir al seu marit, perque... perque 'l seu marit es un lladre!

BARÓ. ¡Oh! 'Ns veurém.

ERNEST. Sí: 'ns veurém per dirvos que, gracias á maquinacions odiosas, vareu conseguir la ma de la meva cosina; que, arruinat pels vicis y la disbauxa, vareu abandonarla, després de reduhirla á la miseria, y que al cap de cinch anys d' una vida descastada, presumint qu' ella havia refet una mica 'l seu patrimoni, heu reaparegut ab l' intent de robarla. Sí: aixó que dich ara, 'us ho repetiré á solas ó devant d' altres testimonis de vostra elecció, resolt á matarvos cara á cara, després de demostrar que sòls l' afany insaciable de diner guía 'ls vostres passos, y que, per conseguirne, sou capás de lo més abjecte y vil.

RAMONA. (¡Jesús! Jesús!)

GRAU. (¡Me sembla que te rahó!)

BARÓ. (*Figurant reprimirse.*) Vostra exaltació justifica complertament las sospitas... Devant de la Justicia donaréu compte y rahó de tants insults.

GRAU. (Ara sí que veig que la te tota la rahó.)

- BARÓ.   ¡Reteniu la meva muller en poder vostre!
                  ¡Reteniula!... Aixó provará més l' adulteri
                  de que 'us acuso desde ara. ¡A revéurens!
                  (*Anántsén.*)   (Aixó va en popa. Negoci se-
                  gur.)
- ERNEST.   ¡Cobart!
- BATISTA.   (Es un indigne.)
- GRAU.   (Es un poca vergonya, ¡qué diastre!)

ESCENA XIII

Los mateixos, fora BARÓ

- ERNEST.   Ja 's veu el seu projecte: mercadejar la
                  denuncia contra mí.
- ADELA.   ¡Ah!... Ernest... ¡Sálvam! La mort es prefe-
                  rible á tanta ignominia! Ell se venjará con-
                  tra mí, com no ho ha fet fins ara... ¿Per
                  qué varen unir-me ab un monstre com ell?
- ERNEST.   Fou un hipócrita que sapigué enganyar als
                  teus... Mes...
- BATISTA.   ¿Qué pensa fer, senyor Marqués?
- ERNEST.   Si acut á la Justicia, m' hi presentaré y...
- BATISTA.   Y 'l condemnarán, senyor Marqués. La
                  lley es la lley. Soch vell y tinch experi-
                  encia.
- RAMONA.   ¡Deu hi quart!
- BATISTA.   ¡N' estich segur!
- RAMONA.   ¿Y la pobra mare de vossenyoría? ¡Tantas
                  mercés que li dech! ¡Quín trastorn! ¡Quín
                  desesper, si veu que segueixen causa al fill
                  que s' estima tant!
- ERNEST.   (*Passantse la ma pél front.*)   ¡Pobra mare!
                  Teníu rahó.
- RAMONA.   Pensi, senyor Marqués, qu' es d' edat, y
                  que un trastorn com aqueix pot ferli molt
                  dany.

- ERNEST. Sí: No ho resistiria... Gracias, Ramona: gracias, home de cor, per la vostra hospitalitat. Adeussiáu!
- RAMONA. Perdoni, senyor Marqués... Soch mare... ¡Pénsi en ella que es tan bona!
- ERNEST. Sí. Hi pensaré. Aném, Adela.
- ADELA. Gracias, gent honrada.
- BATISTA. Senyora... *(S' inclina. Tots l' imitan.)*

ESCENA XIV

Los mateixos, fora ERNEST y ADELA

- RAMONA. ¡Pobra mare!
- BATISTA. En mala aventura s' ha enredat.
- GRAU. *(Desde la porta de la tanca.)* Ab la cara ja paga. ¡Quín homenot!
- BATISTA. ¡Si 'n du de perdició un marit dolent! ¡Si se n' ha de tenir de compte al casar als fills!
- RAMONA. ¡Oh, sí!
- BATISTA. Lo qu' es el mon: veusaquí á un jove de be, noble de debó, á mercés ara d' un home depravat que la noblesa fa més innoble encara. *(Murmuris de gent acostantse.)*
- GRAU. ¡Calléu, mestre! No tot han de ser penas... ¡diastre! ¡Qué contents y qué rexinxolats venen!
- BATISTA. ¿Quí?
- GRAU. El Petit... en Gabriel... els Prohoms... Tota una colla de gent de la llei de Deu.

ESCENA XV

Los mateixos, PETIT, GABRIEL, PROHOMS PRIMER y SEGON, FADRINS PRIMER y SEGON, MUSICHS, etc.

PROHOM. Amich y company Batista: per l' alegria que veyeu en tots, ja endevinaréu que 'us portém bona nova.

BATISTA. Benvinguda.

PROHOM. Per vot nnánim acabeu de ser nombrat Clavari del Gremi.

BATISTA. (*Molt joyós, donantli la ma.*) ¡Oh! L' ambició de ma vida realisada!... ¡Gabriel!...

GABRIEL. ¡Pare!

GRAU. ¡Festa rodona!... No totas han de ser péls potentats, ¡qué diastre!...

BATISTA. ¡Soch ditxós! ¿Y no haig de ferne als altres? Gabriel...

GABRIEL. Pare...

BATISTA. Tu estimas á la Llucieta, la Llucieta t' estima á tu...: quedeu promesos.

GABRIEL. ¡Oh, pare!

LLUCIETA. ¡Padrí!

BATISTA. Si; just: pare y padrí... ¡Je! je! je!... Té, Grau: péls pobres! (*Li dona diners que Grau va repartint.*)

RAMONA. (*Juntant las mans.*) ¡Gracias, bon Deu!

BATISTA. Repeteixo que desde ara quedeu promesos en tota regla devant del Fadrí major, dels altres dos Fadrins y dels Prohoms del Gremi.

PETIT. (*Ab mí no hi conta. Aném per altra feyna.*)
(*Se 'n va corrent per la porta de la casa.*)

ESCENA XVI

Los mateixos, fora PE'LIT

BATISTA. Dintre d' un parell de mesos... casats. ¿Estéu contenta, Ramona?

RAMONA. (*Lagrimellant.*) ¡Oh! més del que vosté 's pot pensar!

BATISTA. Sòls falta dirho á n' en Paulí, el vostre marit.

RAMONA. Déixiho per mí. ¡Aixó ray!

BATISTA. N' obstant, demá de bon matí serém á Sant Daniel per' obtenir el consentiment del teu pare. Un pare es sempre pare.

ESCENA ÚLTIMA

Los mateixos, PETIT

PETIT. (*Cridant desde 'l replá.*) Si: y un dinar es sempre un dinar.

BATISTA. ¿Es á taula l' arrós, Petit?

PETIT. ¡Fumant ab una alegría!...

BATISTA. Donchs cap á n' ell falta gent.

PROHOM. ¡Visca 'l nou Clavari!

TOTS. ¡Visca!

GRAU. ¡Qué diastre! ¡Viscan els promesos!

TOTS. ¡Viscan!

PETIT. Amen... Que no 's perdi may per l' escolá.

GRAU. ¡Música, música! Que no 's perdi may pèl capellá. (*Se dirigeixen cap á la casa, entonant, riuent, etc., als alegres acorts de la musica, que 'ls va seguint.*)

ACTE PRIMER

L' HOSTAL DE LA VALL

Parets negrencas.—Porta y finestra al foro.—Porta á la esquerra.—També á la esquerra y de cara al públich, escollons ab replá, que conduheixen á una porta qu'ho es de la cambra.—A la dreta altra porta ab grahons.—Gran llar ab una mica de caliu esmortuhintse. Taulell, armari, rellotje vell de paret, taulas, banchs, cadiras.—Vora la llar y al escon, una flassada y uns farsells de roba.—Es de nit. Creman una llumanera y una llanterna. La primera, damunt d' una taula; la segona, penjada á un clau.—Fanalet y llum de cuyna apagats, penjant á la repisa de la xemeneya.

ESCENA PRIMERA

MIQUELÓ, PAGÉS PRIMER, PAGÉS SEGON

(Aquést va de dol. Están asseguts vora una taula. Lo segon pagés se mostra més abatut que 'l primer.)

MIQUELÓ. Y donchs, Gori: ¿ni la extremaunció hi va esser á temps? ¡Pobre avi Jan!

PAGÉS Ier Si l' haguessem pogut aconduhir mellor, prou ens hauria allargat bon xich més.

MIQUELÓ. Pél seu taranná, podia arribar, ben tractat, als anys de la Mare Abadesa que ha entregat l' ánima aquesta tarde.

PAGÉS Ier ¿S' es morta?

MIQUELÓ. ¡Forca! No han tocat poch ni gayre las campanas del Convent á entrada de fosch, que ella ha afinat!

PAGÉS 1.er Com jo era á trèvallar á Celrá, no las he pas sentidas.

MIQUELÓ. ¡Prou qu'us vagará sentirlas á punta de día, que deufán tornarhi! Las tinch ficadas al cap aquellas brandadas tan tristas. (*Imitant.*) ¡Ninch-nanch! ¡Ninch-nanch! Sembla que 'ns cridin. ¡Ffff! (*Esgarrifat.*) No parlém més de morts, que... morts cridan morts y... ¡vaja! 'l sopar no se m' assentaria com cal!

PAGÉS 1.er ¡Bé triga 'l teu amo per'arreglarnos comptes!

MIQUELÓ. ¡No 'n passéu ánsia, Tófol! Siguent cas de rebre diner ray! Fos per donarne ell... no m' estranyaria gota que vejesseu sortir el sol aquí l' Hostal.

PAGÉS 1.er Sí; ¡ja n' es d' amich de la moneda!

PAGÉS 2.^{on} Prou que 'ns vaga 'l saberho.

MIQUELÓ. ¿Qué diheu? Per diner fora encapás de véndres un mitjdía de sol... fins tenint febres terciarias.

PAGÉS 1.er Y que com més vell... més sedejant d' or.

MIQUELÓ. ¡Oh! y fos no més aixó ray! El mal geniot que va refermántseli ab els anys. Sempre (*Imitant.*) hu... hu... ¡Ni cap llop! ¡Mala pesta!

PAGÉS 1.er Malaventurat qui 'n ve de mena, Miqueló.

MIQUELÓ. Cregueu que, sinó per la gran voluntat que porto á la mestressa, ja l' hauria enjega al burdell set dotzenas de vegadas.

PAGÉS 2.^{on} ¡La seva segona muller, tant y més que la primera, ja es ben diferente d' ell!

PAGÉS 1.er Sempre ho he dit. ¡Malaguanyada dona!

MIQUELÓ. Poch 'us ho penseu. Tot lo qu' ella te de cel, ell te d' infern. Fins en questió de la

noya,—que si no fa cap á Girona, ja n' hauria fet al cementiri,—ell, qu' es pare, sembla 'l pitjor padrastre, y ella, qu' es madras-tra, sembla la mellor mare del mon.

PAGÉS 1.er Ja es un brau cás.

MIQUELÓ. ¡Si 'us dich que 'm costa cada suada de rà-bia, que se 'n passa lã claror! Pró rés: per mor d' ella no me 'n sé anar d' aquest hos-tal. M' hi dona encantarias.

PAGÉS 1.er Conto que tal me faria al teu lloch, Mi-queló.

MIQUELÓ. Jo que, al costat d' altre home, seria tan alegroy... perque 'n vinch de mena.

PAGÉS 1.er ¡Ah, si?

MIQUELÓ. ¿Que no recordéu que 'l pare era flavio-layre y tamboriner? Donchs jo vaig here-tarhi 'l natural... pró no 'm serveix. Sem-pré 'l quedo á deure.

PAGÉS 2.^{on} ¡Encara' m farás riure sense ganas!

MIQUELÓ. Donchs sí: algunas vegadas... com ara mateix, fém una supusació, voldria re-xinxolarme perque he sopat de gust; pró veusaquí que, quan menos hi penso, ja sen-to la seva veu rondinayra que 'm crida...

PAULÍ. (*De dins.*) ¡Miqueló!

MIQUELÓ. ¿Sentíu? Ell!

PAGÉS 2.^{on} Si algun Sant li toqués el cor!

MIQUELÓ. ¿El cor? ¡Cá! No 'n té de cor per' deixarse tocar.

ESCENA II

Los mateixos, PAULÍ

PAULÍ. ¿Que no 'm sents, mussol?

MIQUELÓ. Sí: ara venia. (¡Llop!)

PAULÍ. (*Avansant.*) ¡Ah! ¿Sóu vosaltres? Just: hem

d' arreglar comptes, que som á cap de setmana. Esperéu. (*Va á treure del armari una llibreta fastigosa, enquadrada ab pergamí.*)

PAGÉS 1.er Tot plegat crech que puja tres lliuras y quatre sous lo que 'us dech.

PAULÍ. (*Consultada la llibreta.*) ¿Quatre sous? No: sis.

PAGÉS 1.er ¡Cóm! ¿M' hi contéu el vi que se li va vessar á la petita quan va cáure? Aquest empostissat fa tanta puja y baixa...

PAULÍ. Perque no hi llucava més. Jo no hi tinch cap culpa de que badés com una bestiola. ¿Qu' us penséu que 'l robo jo 'l vi?

MIQUELÓ. (Tant que pots.)

PAULÍ. Vinga aixó, Tófol, bitllo-bitllo... ó no contis més ab mí.

PAGÉS 1.er Bè... No 'us alteréu, Paulí. Teníu. (*Dona 'ls diners, que Paulí fa dringar.*)

PAULÍ. Corrent. ¿Y tu? (*Al altre Pagés.*)

PAGÉS 2.^{on} Jo... Ja sabéu que l' altre día varem soterrar al avi... He gastat un poder. ¡Donéume un respir fins á la setmana entrant!

PAULÍ. (*Cremat.*) Just: fins á la setmana entrant, que se 't mori 'l pare, la filla ó... la cabrida... y aném passant rosaris de dolor, ¿eh? T' has errat, Gori. Diner, diner, que las llágrimas no las sé fer passar jo.

PAGÉS 2.^{on} ¡Siguéu considerat, Paulí! Si 'us pago lo que 'us dech... ens quedém sense una malla. ¿Qué menjarém?

PAULÍ. Menjéu rierenchs. ¡A mí qué 'm contas! ¡Diner, diner!

MIQUELÓ. (*Aixugant los gots, etc.*) (¡Escorxa-pobres!)

PAULÍ. Ja ho tens entés: demá mateix vull lo que 'm dèus, ó... tiro per la mala.

PAGÉS 2.^{on} ¡Alabat siga Deu!

PAULÍ. Just, y Corpus, que 'ls días son llarchs.

ESCENA III

Los mateixos, BARÓ, UN TRAGINER

*(Lo primer recatantse. S' asseuhen á la taula
més immediata al foro.)*

PAULÍ. ¡Gent en aquestas horas de nit! ¡Véjas, Miqueló! *(Queda conversant ab els dos Pagésos.)*

MIQUELÓ. ¿Qué pendrán?

BARÓ. Ayguardent.

MIQUELÓ. ¿Del bó ó del mitjá?

BARÓ. Del bó.

MIQUELÓ. *(Anant á servir.)* (Jo 'l coneix aqueix senyor... Me balla pel cap que...)

PAULÍ. *(Que acaba de cobrar del Pagés primer.)*
Está bé: compte enllestit... En quant á tu, no te 'n desoblidis: demá mateix, avants del mitj día... diner.

PAGÉS 2.^{on} Faré tot lo que puga...; pró si no puch...

PAULÍ. Si no pots, móret com lo teu avi... ó com la Mare Abadesa: á triar.

PAGÉS 2.^{on} *(Anántsen.)* (¡Mal cor!)

MIQUELÓ. (¡Anéu, pobres escorxats!)

BARÓ. *(Al seu acompanyant, qu' acaba de beure, seguint conversa.)* Si, té. *(Li dona una moneda.)* Espéram devant del Convent pél que 'm puga convenir... A tu, com á mí, no 'ns atzaran els morts. *(Moviment d' espatllas del Traginer, y se 'n va foro.)*

ESCENA IV

BARÓ, PAULÍ, MIQUELÓ

(Aquestos dos van y venen durant lo parlat del Baró.)

BARÓ. *(Llegint un paper que ha tret de la butxa ca.)* «Aquesta nit, á las onze, devant del »Convent de Sant Daniel, per lo convingut. »Sabéu que may he faltat á la paraula.— »Ernest.» ¡Oh! N' estava cert de que abai-xarían velas... S' han aconsellat bé, y han temut un procés escandalós... No; no 'm faltará ni una marva... á menos que... *(Somrihent ab cinisme.)* ¡Jé, jé!... á menos que surti á despossehírmén la sombra de ma parenta l' Abadesa qu' ha tingut avuy lo mal gust d' adormirse en la eternitat... Mes no bromejém ab la mort... que no 'm costés car com á n' el «Convidado de Piedra.» Bromejém ab la vida... mentres dongui tant de sí, com donará dintre poch... Es d' hora encara. *(Després de mirar al rellotje.)* *(Mentres lo Baró ha recitat lo que prece-deix, Paulí ha anat, dissimuladament, á observar el recó oposat al que 'l Baró ocu-pa, y practicat, ab molta circumspecció, un exáment del paviment.)*

PAULÍ. *(Satisfet.)* (Res... res de nou. Tot com sempre.) Miqueló...

MIQUELÓ. ¿Qué voléu, l' amo?

PAULÍ. ¿Encara no ha tornat aquélla?

MIQUELÓ. ¿La mestressa?... *(Adolorit.)* ¡No!

PAULÍ. ¡Quínas horas de venir!

MIQUELÓ. ¡Com fa lluna, y Girona es aquí prop de la Vall...

- PAULÍ. (*Bruscament.*) ¿Ja vóls abonarla?
- MIQUELÓ. Jo...
- PAULÍ. Ficat hont te demanin, cap-cigrany.
- MIQUELÓ. (¡Sorrut del diable!)
- BARÓ. (*Que ha escoltat somrihent á Paulí.*) (Lo mateix tracte bestiota ab els que son menos qu' ell. Geni y figura...) (*S' alsa y s' hi acosta.*)
- PAULÍ. ¡Au! A buscar llenya, que s' acaba.
- MIQUELÓ. Hi vaig. (¡Pogués donarte tota la que 't mereixes, malánima!)

ESCENA V

BARÓ, PAULÍ

- BARÓ. Paulí...
- PAULÍ. ¿Senyor?... (*Molt amable.*)
- BARÓ. ¿Tant he cambiat, que ja no 'm coneixes?
- PAULÍ. (*Fixantshi.*) ¡Calli! Just: ¡el senyor Baró de Terri!... (¡Quín mal vent l' haurá dut?)
- BARÓ. ¡Ja deya jo! ¿Será possible que t' hagi olvidat l' antich benefactor, l' home generós que 't deixava diner al quinze, y fins al vint per cent... mensual?
- PAULÍ. (*Rezelós.*) Si 'l senyor Baró 'm fes mercé d' enrahonar un xich més baix...
- BARÓ. Tens rahó. No 'm recordava de que la usura segueix penada per las lleys. Tranquilísat, Paulinet. Ja sabs que, si 't tinch per més juheu que 'ls que algun día ploblavan el carrer de la Forsa, no 't tinch per criminal, ni molt menos. Ets un home de bé... relatiu, com los més, y 'm fío de tu... com dels altres que ho son pél mateix e.til.
- PAULÍ. Senyor Baró...

- BARÓ. Déixat de cerimonials empalagosos. Jo soch el de sempre. Vull dirte que 'ls viatges y las calaveradas no m' han ensuperbit. Al contrari: han acabat d' esborrarme 'l poch orgull que 'm molestava. Lo ser noble 'm reventa més cada día. ¡Noblesa sense molt diner! ¡Puá! ¡Quín fástich!
- PAULÍ. Ben mirat, ja te rahó.
- BARÓ. Lo que jo vull es moneda: nó per arreconarla com tu, sinó per ferla corre forsa, que per xó es rodona.
- PAULÍ. Sempre 'l mateix home.
- BARÓ. Y 'ls mateixos pecats. ¿Vóls dir aixó? Millor per tu, juheu d' hostel, qu' encara pots explotarme.
- PAULÍ. ¿Vol dir que...
- BARÓ. Que... per de prompte, si jo no fos tan entenimentat com soch... ¿Te 'n ríus?
- PAULÍ. No, no: seguéixi.
- BARÓ. Deya que, si no hagués sigut tan entenimentat, tu potser á horas d' ara ja no m' estaries parlant.
- PAULÍ. ¿Y aixó?
- BARÓ. Qualsevol altre, en lo meu lloch y cas, si guent poch destre en lo maneig de armas, hauría mort, pocas horas há, en desafío. Jo... ¡cá! Jo... judiciós, reflexiu, calculador, he adinerat las ofensas.
- PAULÍ. ¿Vól dir?...
- BARÓ. Vull dir qu' he exigit diner per certs insults rebuts; que m' hi fet comprar la prudencia, y que 'l preu de la tal compra rajará molt aviat. *(Mirant lo rellotje.)* Avans d' una hora.
- PAULÍ. ¿Es á dir que...
- BARÓ. ¡Modéra 'l foch dels teus ulls, juheu! Mira: per de prompte, acabo de donar al traginer

que m' ha acompanyat l' últim duro que 'm quedava... ¡Quín mal visatge hi fas! Ja ho veus: ni 't puch pagar l' ayguardent que hem consumit, y...

PAULÍ. (*Alarmat.*) ¿Y vól potsé enmatllevarme... Senyor Baró, 'ls temps son tan dolents, que... no hi conti pas.

BARÓ. ¡No t' alarmis, garneu! No he vingut, á las tantas de la nit, á Sant Daniel per' demanar-ne, sinó... per' tocarne de diner.

PAULÍ. ¡Ah! ¿Li dehuen?...

BARÓ. Me dehuen... ó no 'm dehuen: tant se val. La qüestió es granejar.

PAULÍ. (*Alguna endiabladura de las sevas.*)

BARÓ. Y... digas, malcarat: després que l' hagi arreplegat el diner, ¿me n' hauré d' entornar á peu?... Vaig molt cansat...

PAULÍ. En aquesta hora de nit... y més si 'l temps s' esbulla, com en té ganas...

BARÓ. ¡Mal diable se 'us emporti á tots! ¡Y la lluna que 's colga!.. (*Mira també á la finestra.*)

PAULÍ. S' ennuvola depressa... 'S va carregant molt pél costat de Roca-Corva.

BARÓ. Res: si plou... ressopó d' ayguardent, y aquí 'm quedo á dormir.

PAULÍ. (*Inquiet.*) ¡Oh! No tindré 'l que 'l senyor Baró 's mereix.

BARÓ. Un recó ó altre bé me 'l trobarás. ¿Téms que no 't pagui? Sí, malfiát, sí: 't pagaré espléndidament.

PAULÍ. (*Malhumorat.*) Com conegui, missenyor.

BARÓ. (*Tornant á mirar lo rellotje.*) ¿Te marxa ben bé? (*Afirmació de Paulí.*) Donchs... ja es hora. A revéurens, Paulí: potser molt aviat.

PAULÍ. (¡Aixís te reventessis!)

BARÓ. (*Mirántsel fixament.*) ¡Ja! ja!... Créu que m' engresca 'l tornar á veure d' aprop aqueixa fatxa de rabí ab que t' ha afavorit el diable! ¡Tócala, escanya-pobres!

PAULÍ. Senyor Baró...

BARÓ. ¡Ay! Tens rahó. Sempre 'm descuydo del sectet que dech á las tevas usuras. Tranquilísat: no hi tornaré més... si 'm tractas com cal. Fins á després, juheu... No: fins á després, cor benéfich, expléndit... magnánim... ¡Ja, ja!... Fins á després.

ESCENA VI

PAULÍ, MIQUELÓ

(*Que apareix ab un feix de llenya, aixís que se 'n ha anat lo Baró.*)

PAULÍ. ¡Malaguanyat llamp que no t' estabella! (*Mirant l' ampolla.*) ¡Si n' ha colat d' ay-guardent! Ni cap carreter. (*Ab lo tap aixuga cobdiciosament la mullena exterior de l' ampolla.*) ¡Després de cinch anys, tornar per aquí! Dels altres qu' eran mellors qu' ell, càsi tots fan malvas... Ell... Mala herba... ¿Qué déu venir á gratarhi á Sant Daniel? (*A la finestra.*) ¡Y la dòna fora, y 'l temps embolicantse!

MIQUELÓ. Aquí está la llenya. (*Deixantla vora la llar.*)

PAULÍ. Tánca la porta forana.

MIQUELÓ. ¡Cóm! ¿Y la mestressa?

PAULÍ. Que dormi al ras.

MIQUELÓ. ¿Qué?

PAULÍ. Si 's pensa que 'ns hem d' estar fins á trench de día esperantla...

- MIQUELÓ. Pró y si plou..,
 PAULÍ. Que fassi com els de Ridaura: que la deixi caure.
 MIQUELÓ. Però...
 PAULÍ. O com els de Sanahuja: á triar.
 MIQUELÓ. (¡Malsangrol!)
- PAULÍ. Tanca la porta 't dich, com una reíra de Deus.
- MIQUELÓ. Hi vaig. (*Cumplint.*) (¡Aixís pogués tancarte á tu á un catáu de serps!) (*En lo moment que comensa á tancar, mirant á fora.*)
 ¡Ah! (*Molt alegre.*)
- PAULÍ. ¿Quí es?
- MIQUELÓ. ¡Ella!
- PAULÍ. ¿La dòna?
- MIQUELÓ. Sí... ¡Pobreta! Ve corrent. (*Signes al exterior cridant.*) ¡No cal! no cal que corréu, mestressa! ¡Ja 'us espero, ja!
- PAULÍ. ¡Just! dónali alas, que t' esguerro!
- MIQUELÓ. (Llop, més que llop... de duas camas!)

ESCENA VII

PAULÍ, MIQUELÓ, RAMONA

- RAMONA. (*Rendida.*) ¡Ah! (*S' asseu.*) ¡No podía més!
- PAULÍ. ¿Aquèstas son horas de tornar?
- RAMONA. Perdóna, Paulí; però quan ho sápigas... (*Molt joyosa.*)
- PAULÍ. ¿Qué haig de saber?
- RAMONA. ¡Quína sort, Paulí, quína sort!
- MIQUELÓ. (¡Ja es hora de que 'n tinga, pobreta!)
- RAMONA. Podrém casar la Llucietta ab en Gabriel, el fill de 'n Batista, del nostre ángel bo!
- PAULÍ. (*Desdenyós.*) ¡Ah... sí?

- MIQUELÓ. (¡Quín paper de Mèt! ¡Mereixería...)
- RAMONA. Sí: ja son promesos. Demá mateix vindrán á demanárten el consentiment... ¿No te n' alegras molt?
- PAULÍ. Sí... y nó.
- MIQUELÓ. (¡Ab quín estribot deurá sortir!)
- PAULÍ. Aixó dels casaments resulta sempre car. ¡Y la noya 'ns costa ja tant de diner!...
- RAMONA. (*Ab decepció.*) ¡Oh!...
- MIQUELÓ. (¡N' hi há per arrencarli 'l fetje! ¡Me'n vaig, perque no 'm podria contenir!)

ESCENA VIII

RAMONA, PAULÍ

- RAMONA. ¡Sembla impossible que pensis aixís, tractantse de la teva filla pròpia, qu' es tant bona!
- PAULÍ. Y... donchs ¿el mestre fuster ja no 'm té de cap-d'-esquila?
- RAMONA. No... Sab que 'l teu geni es una mica fort... ¿Y qué? No va á triar. Mentre que sigas un home honrat...
- PAULÍ. ¡Com sé que no falta qui l' ha carregat d' aquí dalt... contantli cosas de mí... Tu mateixa t' hi has fet sopas.
- RAMONA. ¿Jo?
- PAULÍ. Sí: tu, donya... miram - y - no - 'm - tochs. ¡Quántas ximplerías li déus haver adovadas de mí!
- RAMONA. ¡Oh, no!
- PAULÍ. ¡Próu! Tantas doblas de quatre tingués jo com vegadas li haurás xerrat que 't dono mala vida! Digas que no, si gosas.
- RAMONA. T' erras, Paulí. Avuy mateix li he dit de tu... tant de bé que soch pogut. Perxó s' há resolt á...

PAULÍ.   ¿Vols dir... bé?...

RAMONA.   Sí... Li he dit que qu' ets honrat.

PAULÍ.   ¿Que 'n duptava?

RAMONA.   No; pró... com sabs qu' es tan extremós ab aixó de la honra... Y com que 's tracta de la sòrt del seu únich fill... Ja veus que deu anarhi ab molt compte.

PAULÍ.   ¡Molt compte! ¿Y díus que las tevas rahons l' ban deixat content?

RAMONA.   Sí, perque sab que soch incapassa de mentir, y, que si no 't cregués honrat... li diria: costés lo que 'm costés.

PAULÍ.   *(Somrihent.)* ¡Je! ¡je! N' hi há per llogarhi cadiras! Aquésta, que no li es mare propia, responent de mî que soch el seu pare. *(Fa xocar las duas mans.)* Bé: ¿y qué pensa ell donarli al seu bordegás? ¿El fa hereu, eh?

RAMONA.   ¡Oh! No ho sé... Demá 'n podreu parlar tu y ell.

PAULÍ.   *(Alarmat.)* Bé: pró... ¿tu...

RAMONA.   ¿Qué?

PAULÍ.   ¿No te n' has pas anat de la llengua sobres...

RAMONA.   ¿Sobres... qué?

PAULÍ.   ¿Sobres si adotarém ó nó á la Llucieta?

RAMONA.   No; pró... bé 'm sembla de bon just que, si ell hereta al seu fill, nosaltres...

PAULÍ.   *(Vivament.)* ¿Nosaltres... No 'n tinch de diner jo. ¡Res de dot! Si 'l fusteret la vol, que la prenga péls seus quatre quartos... de carn y ossos. Si no la vol..., á deixar tocan.

RAMONA.   Paulí... no som richs: ja ho sé. Però... *(Mirada rezelosa per la escena.)* Però tam-poch som tan pobres com aixó.

PAULÍ.   *(Irritat.)* ¿Qué vols dir?

RAMONA.   Jo...

PAULÍ. ¡Ah, gran bestia! ¿També la fás corre tu aqueixa brama de que no som pobres? Vet aquí perque tothom 'ns fa cents y milers. Algun dia 'ns vindrán á robar fins las engrunas del pa moresch que menjem.

RAMONA. ¡Paulí!...

PAULÍ. (*Enérgich.*) ¡Próu! No me 'n parlis més, que 'm fariás fer un intentat.

RAMONA. Bé... no; no 'n parlém més per ara... Temps hi haurá de tractarne perque, per depressa que vagi, 'l casament no 's farà fins d' aquí á un parell de mesos. Avuy... ara... (*No gosant.*) Ara sí que 'm cal demanarte...

PAULÍ. ¿Qué més?

ESCENA IX

PAULÍ, RAMONA MIQUELÓ

MIQUELÓ. Perdonéu. La porta es tancada, pró veig que no la heu barrada encara. ¿Voléu que la barri?

PAULÍ. Nó: ja ho faré jo com sempre, tafaner. Vés-ten á jaure.

MIQUELÓ. De bon grat: las camas ja 'm fan figa, y 'ls ulls... (*Fregántsels ab las duas mans.*) rahim. M' estich trencant de són.

RAMONA. Descánsa de grat, Miqueló.

MIQUELÓ. S' estima, mestressa. Bona nit... Gayre bé, bon día. (*Ha pres un fanalet y l' ha encés: anántsén.*) ¡Ni ase ni bestia!... ¡Llop... y mitj!

ESCENA X

RAMONA. PAULI

PAULÍ. (*Sortint del encaparrament en que ha quedat ab la indicació de Ramona.*) ¡Vaja! Esplicat, com una reíra de Deus. ¿Qué més has de pidolar-me, encantada?

RAMONA. Jo...

PAULÍ. Res de diner: ja ho sabs.

RAMONA. Donchs... justament es diner lo qu' ara haig de demanarte.

PAULÍ. ¿Cóm?

RAMONA. ¡No t' acaloris!... La nostra filla es ja promesa, com t' he dit. D'avuy en vuyt, s' ha de celebrar la festa del prometatge y... ja sabs qu' en consemblant festa, la promesa ha de lluhir una mica. Lluheixen fins las menestralas més pobras. Cal qu' estreni vestit... que duga caputxa nova... alguna joyeta... Mira: si jo no t' hagués donat sempre tot lo que 'm guanyo cusint roba blanca per la senyora Marquesa y per altres,... no hauria de demanarte res... Ara... ja ho sabs: no 'n tinch de diners; ab aixó... ¡No, no t' alarmis! Tot plegat, ab duas centas lliuras quedarém bé: donamelas per...

PAULÍ. (*Exasperat.*) ¿Que te las dongui? ¿T' has begut l' enteniment... ó 't pènsas que me l' he begut jo? ¡Duas centas lliuras per aqueixas fatxendas que dius! ¡Gran blea!

RAMONA. ¡Paulí!.. ¡Es per la nostra filla!... ¡Cent cinquanta lliuras á lo menos!

PAULÍ. Ni cent tampoch.

RAMONA. Però... ¿no 't dich que fins las més pobras lluheixen?

- PAULÍ. Pitjor pèls bestiotas que s' hi avenen.
- RAMONA. Considera que... jo no li soch mare pròpia, y que la gent, si no la veu ben posadeta, podrà mal pensar de mí: que podrán dir: «¡Ja 's coneix que té madrastra!» ¡Vaja, Paulí! Si no vols ferho per tu, que l' has engendrada, féshe per la santa memoria de sa mare... féshe per mí, que me la estimo ab deliri!
- PAULÍ. Aixó: ab deliri. Si no deliresses com sols, no 'm revoltarías las sanchs ab las tevas caborias y fleumerías.
- RAMONA. ¡Oh! Míram: de genolls t' ho demano.
- PAULÍ. Si no te n' has de moure fins que jo 't diga prou!...
- RAMONA. (*Alsantse.*) ¡Mal cor!
- PAULÍ. ¡Mal diable que se t' emport!
- RAMONA. ¡Deu meu!
- PAULÍ. No cal que t' esclamis ni que t' escarrassis més. No las tinch cent cinquanta lliuras... Ni cent tampoch: s' ha acabat.
- RAMONA. Paulí... ja sabs que no 't demano may res per mí, ¡may! Escólta: demá mateix vull tornar á Girona á comprar á la nostra filla...
- PAULÍ. (*Cridant.*) Te dich que nó, que nó: ¿vóls que t' ho diga més fort?
- RAMONA. (*Reaccionantse y ab forsa.*) Donchs... jo 't dich que sí. ¿Ho enténs? Que sí.
- PAULÍ. ¿Eh?
- RAMONA. Jo 't dich que me las donarás, porque es de lley y rahó.
- PAULÍ. ¿Qué?
- RAMONA. Que 'l diner qu' arreplegas y entafuras es tan meu com teu; que 'm costa tant y més que á tu; que fa quinze anys que t' entrego tant com guanyo sense retenírmén ni una trista marva... Sí: en tot lo qu' has arreo-

- nat hi tinch part y... la vull... ¿Ho sénts?
La vull.
- PAULÍ. ¡Sí, eh? Donchs no n' haurás ni aixís.
(*Fent petar l' ungla ab lo dentat.*)
- RAMONA. ¿Que nó?
- PAULÍ. Nó. ¡Y si provas de tocarme una malla, t' escanyo.
- RAMONA. (*Moderantse ab visible esfors.*) Está bé.
- PAULÍ. Y prou n' hi há d' aixó, que 'm reventa. Vés-ten á dormir, qu' es tart y... comensa á ploure. No vulgas que pedregui sobre teu.
(*Ho diu agafant una de las estellas que ha portat Miqueló.*)
- RAMONA. (¡Miserable!)
- PAULÍ. Ja qu' avuy t' has donat llustro per ciutat, demá caldrá que trasquis per' recuperar el perdut... Trescant de bon ayre, 't passarán aqueixas falornias de burgesa... ¡Mira qué feyna t' espera! (*Signant als farcells de roba.*)
- RAMONA. (*Agafant la llanterna.*) Bona nit. (*Comensa á pujar esglahons.*)
- PAULÍ. Passo visura y vinch. (*Somrihent ab cinisme.*) ¡Que no 't trobi somniant grandesas de malionaria: ¿sénts?
- RAMONA. (*Ja al pas de la porta.*) No tingas por.
(*Entra y tanca la porta.*)

ESCENA XI

PAULÍ

¡Duas centas... ni cent lliuras per bonichs!... ¡Qué ratxosa!... ¡Sí que la pujaríam dreta la casa, com hi há Deus! Y després... aflúixa dòt. ¡Prou! ¡Ara li fan el mánech!.. Per galejar á la seva fillastra, se-

ria encapassa de tirarme á mí per portas!
(Se senten al lluny dotze campanadas.)
 La campana del Convent toca horas...
(Mira 'l rellotje de paret.) Just: mitja
 nit... ¡Bah! Aquell perdulari de Baró no
 deurá tornar... *(Mira á la finestra.)*
 ¡Mal temps se gira! *(Va á la porta. Lo
 vent li apaga 'l llum.)* ¡Quin ¡vent! Tan-
 quém. *(Retorna á escena, y pren la llu-
 manera.)* ¡Cent cinquanta lliuras! A fé
 ha rebut d' aquí. *(Lo cap.)* Déixam pas-
 sar la visura. *(Se 'n va porta dreta. La
 escena queda més fosca una estoneta. Ra-
 mona obra ab precaució la porta de la
 cambra y baixa poch-á-poch.)*

ESCENA XII

RAMONA, després PAULÍ

RAMONA. Sí... Fés de mí 'l que vulgas... Esguèrram...
 mátam... Vull que la meva filla no hagi d'
 avergonyir-se de mí... Vull que lluheixi...
 y lluhirá... Ell sempre triga. *(Va á aga-
 far d' un recó de llar un ferro llargarut
 que fa ganxo al extrém.)* ¡Jo te 'l sé l'
 amagatall, avaro! *(Ab l' auxili del ferro,
 obra una petita trapa.)* Poch t' ho pensas,
 ¿eh?... ¡Quánt d' or! ¡Grogueja com un mort!
 ¡Quinas lluhentors de cementiri!... ¿Per
 qué encongirme? ¿No hi tinch part? Sí: ell
 me la roba. Prench diner per la nostra fi-
 lla... *(Agafa diner, tremolosa.)* Més...
 Just... ¿No me 'n has volgudas donar cent
 cinquanta? Duas centas lliuras... Demá
 mateix... *(Sentint soroll.)* ¡Ell! ¡Ah!

(Amaga vivament lo diner, que ha ficat á un mocador, al escon, entre 'ls farcells de roba.)

PAULÍ. M' ha semblat sentir... ¿Será 'l Baró que haurá trucat? *(S' adona d' ella.)* ¡Eh! ¿Qué hi gratas per aquí?

RAMONA. *(Molt perturbada.)* Jo... rés... He vingut á buscar la flassada...

PAULÍ. ¿Y... aixó 't fa posar tant esblanquehida y tremolosa?

RAMONA. Sí... La fredor y... la fatiga de... *(Vol tornàrsen per la escala.)*

PAULÍ. *(Trobant el ferro-ganxo.)* ¡Atúrat! ¿Per que has tocat aixó?

RAMONA. No... ho sé. Dech haverho agafat sense adonármén... ¡Ah! Sí: per remenar el foch, que 's moría.

PAULÍ. *(Agafant á Ramona per abduas mans y fentla seguir.)* ¡Ramona! ¡míram fit á fit! ¿No gosas? ¡Tu m' has grapejat el diner!

RAMONA. Jo...

PAULÍ. Sí: espíantme, dèus haver sabut, gata-moixa, hont tinch l' amagatall, y m' acabas de robar.

RAMONA. *(Resoluda y briosa.)* ¿Robar? Sí: t' acabo de robar per amor de ta filla, de la nostra Llucieta. ¿Y qué?

PAULÍ. ¿Y qué? Que 'm tornas el diner tot seguit, ó 't mato.

RAMONA. ¡Mátam! No te 'l torno.

PAULÍ. ¿Que nó?

RAMONA. Nó.

PAULÍ. Ramona... ¡p'nsa que la paciència se m' acaba aviat, y que si torno á agafar una estella...

RAMONA. No será la primera vegada que 'm garrotejis. ¡Prou que 'ls conech els teus mal-

tractes! La meva falta de salut els conta!
 ¡Que se me 'n dona! Per ella estich resolta
 á tot... ¡Pégam, mátam!

PAULÍ. ¡Ah! ¿Vóls que tornin a dir que 'l pare es
 el padrastre, y que la madrastra es la mare?
 ¿Ho vóls, eh? Donchs ara si qu' ho dirán
 ab rahó, pérque s' han acabat els días de la
 teva vida.

RAMONA. ¡Mátam! No 'ls haurás els diners de la Llu-
 cieta.

PAULÍ. ¡Ah!... lladre, més que lladre! (*Agafantla
 pels brassos y sachsejantla.*) ¡El diner!

RAMONA. ¡Ay!... ¡No!

PAULÍ. Mira que las sanchs se 'm pujan al cap!...
 ¡El diner!

RAMONA. (*Lluytant pera despèndres.*) ¡Oh! ¡Quín mal!
 ¡Oh!...

PAULÍ. (*Fentla casi tombar y posantli las mans
 al coll.*) Dona esbojerrada... tu ho vols...

RAMONA. ¡Ah! (*Ofegantse.*) (*Se sent trucar á la
 porta.*)

PAULÍ. (*Contenintse.*) ¡Pst!... ¡Cálla!

BARÓ. (*Fòra.*) ¿Obrirás ó no?

PAULÍ. (Es ell!) Vés... (*Signantli la cambra.*) De-
 pressa... Ja 'n parlarém. (*Udols del vent á
 fora, que van sentintse á intervals.—Ra-
 mona, després de gran esforços per revenirse,
 atropellada, mostrant ab sos gemechs y
 actituds, lo dany que li ha fet Paulí, va
 tota descomposta cap á la escala, y puja
 lentament los escalons ab creixent panteig
 fins á esclatar en plor al entrar á sa cam-
 bra.*)

PAULÍ. (*A Ramona, qu' acaba de desaparèixer.*)
 ¡Adins! (*Va á la porta forana.*) Vaig...
 (*Després de fer senyal enérgica á Ramona
 de que calli, obra la porta.*)

ESCENA XIII

PAULÍ, BARÓ

BARÓ. ¡Al fi!... ¡Estich xop! ¡Quin temps més ximple! ¡Depréssa! ¡Dónam beure per' entornarme... ¡Ayguardent del bó, Paulí! ¡No 't requi, ara!

PAULÍ. Al moment... (¡Borratxó!)

BARÓ. ¿Hónt me farás dormir?

PAULÍ. Aquí, senyor Baró. (*Serveix béure, y li signa la cambra.*) Perdoni si...

BARÓ. Perdonat, beneyt. (*Béu.*) Quan se tenen forsa diners, s' está disposat á perdonarho tot.

PAULÍ. (*Incitat.*) ¡Ah! ¿Es á dir que...

BARÓ. (*Alegre.*) Sí, Paulinet, sí: negoci arrodonit. (*Copejantli suaument la esquena, y confidencial.*) El Marqués titulat d' aquest poble, per' allunyarme ha pagat bé. La amenaça de la causa d' adulteri ha donat de sí... Però ¿á tu qué t' esplico? Lo que á tu 't convé es saber que granejo en gran... ¡Trago per celebrarho! (*Béu.*) ¡Apa, Paulí! acompányam en la libació... Béu també, que may beurás tan jove... (*Treu diner.*) Té, garneu: ja 't pago per endevant...

PAULÍ. ¡Una dobla d' or!

BARÓ. (*Joyós sempre.*) Conto que no 'm demanarás interessos del ayguardent consumit, ¿eh?

PAULÍ. ¿Vol callar, senyor Baró?

BARÓ. Jo soch aixís: vull tenirhi amichs al infern; y com conto que tu y jo 'ns hi hem de trobar!... ¡Si escalfa aquest brevatje! ¡Ayans el gastavas més enrahonat!

- PAULÍ.   ;Sempre de la tabola!
- BARÓ.   Sempre no: ara sí, perque... la cosa s' ho val.
- PAULÍ.   Donchs... ¿ha anat bé alló... que deya?
- BARÓ.   *(Xarrup.)* ¡Trenta mil lliuras com trenta mil aromas! ¡Quina flayre, eh? *(Oloro fort.)*
- PAULÍ.   ;Trenta mil lliuras!
- BARÓ.   Justas.
- PAULÍ.   (¡Cóm canta! ¡El mam fa efecte com cinch anys enrerar!)
- BARÓ.   ¿Eh que 'm trobas... trenta mil cops més simpátich qu' avans?
- PAULÍ.   Pró... ¿y 'l du á sobre aqueix dineral?
- BARÓ.   Sobre no.
- PAULÍ.   ¡Ah!
- BARÓ.   Dins... dins d' aquesta cartera, en magnífichs valors de Banch abonables al portador: al qui 'ls presenti á la Caixa del Banch; però ¡ey! subjecte á condicions que cumpliré com un home.
- PAULÍ.   ¿Quinas?
- BARÓ.   Molt senzillas. A la matinada, cap á Girona; de Girona cap á Barcelona; de Barcelona cap á América. Tot de carrera. N' he donat paraula y... 't juro per... la picantó del teu ayguardent, que la cumpliré.
- PAULÍ.   *(Més preocupat.)* Es natural.
- BARÓ.   Peró m' estich empapant de mullena y cayent de són... *(Mira á dins la cambra que Paulí li ha senyalat.)* Ja 't dich jo que té poch de senyorial aqueixa cambra.
- PAULÍ.   La mellor de casa, senyor Baró.
- BARÓ.   *(Un xich borratxó.)* Res... ¡Afrontém-la! *(S' hi dirigeix.)* ¿Me despertarás á trench d' alba, si fa bó, eh?
- PAULÍ.   Sí, missenyor.
- BARÓ.   Me 'n refío.

PAULÍ. Descansi tranquil.

BARÓ. (*Altre moviment.*) ¡Tranquil! ¡Y tant! Com tu respecte al secret de las tevas usu-ras... Secret per sempre... Me 'n vaig per no tornar... ¿Vóls res per... l' altre mon?... ¡Pénsanthi! ¡Je! ¡je! Bona nit, hereu dels antichs estadants del carrer de la... Forsa!, ¡Je! je! Bona nit, juheu... honrat! (*Entra, rihent y descompost, á la cambra, portant á la mà, oscilantli, una llumanera que li ha encesa Paulí, ab un lluket, á la llar del foch.*)

PAULÍ. Bona nit... senyor Baró.

ESCENA XIV

PAULÍ, després RAMONA

PAULÍ. (*Pausa. Se passa la mà pèl front, després de mirar fixament la cambra.*) ¡Ni esma ha tinguda de tancar!... ¡Trenta mil lliuras! ¡Véurelas plegadas! ¡Quín brill! ¡Quín goig!... Dormirá aviat... Y la beguda li donará 'l són fort. ¡Prou que li recordo! ¡Quántas vegadas l' havia vist extés com un bestiota, dormint esternallat com un tronch! ¡Cóm may li faltava després ni un vinty-vuyt!... (*Va á mirar per las escletxas de la porta.*) Ni s' ha despullat... Jau... Ell ho ha dit: ¡secret per sempre!... El creurán lluny... al altre mon... (*Pausa.*) ¡Al altre mon! (*Va á la porta á agafarne la barra.*) Nó... aixó faria massa frèssa... Just: la gani-veta... Esmolada de fresch... d' avuy mateix... (*La prèn y entra resolt á la cambra del Baró, després de fluctuar.*) ¡Pit y

l'ora! (*Baixa Ramona ab precaució y va á agafar els diners que ha deixat amagats entre la roba, ficànt-sels seguidament á la butxaca.*)

RAMONA. ¡Las duas centat lliuras! Sí, filla meva, sí: ¡estarás contenta! (*Per'l bras.*) ¡Oh! ¡Y quín mal m' ha fet ab aquellas manassas! (*Escolta.*) ¡Algú... ¡Ell! (*S' amaga sota 'l ram de la escala.*)

PAULÍ. (*Esverat, cordant-se 'l gech.*) ¡No goso! ¡Cobart! (*Ara ab gran energia.* Sí: no hi há més... Perque tornava... Perque m' ho deya... Perque es tan canalla... També s' ho malbrataria... ¡Per mí!

ESCENA XV

RAMONA, després PAULÍ

RAMONA. (*Eixint de sota la escala.*) ¿Estich somniant? ¡En Paulí ha tornat á entrar allá! ¡Quin gel per tot el meu cos! (*Fa algun pas.*) ¡Ni 'm puch sostenir! (*S' apoya en algun moble.*) Tinch fam de veure... Ell no 'm veurá á mí... (*Va á observar á la porta lateral. Se sent soroll de resistencia, y després un horrible gemech, seguit d' altre més sort, al interior de la cambra. Ramona 's fa enrera consternada. Puja 'ls esglahons, mira y baixa com alelada, llevant un crit esgarrifós.*) ¡Ah! ¡Socors! (*Cau aplomada.*)

PAULÍ. (*Sortint precipitadament de la cambra y amagant-se la cartera, ab la ganiveta á la mà, va á Ramona.*) ¡Tu! ¡Sempre tu!

RAMONA. *(Sofocada, extenent las mans en vers la cambra.)* ¡Allá! ¡Oh! Allá... L' home... tot de sanch!... ¡Ferit! ¡Mort!... ¡Mort!

PAULÍ. ¡Cálla! *(Volentla fer alsar.)*

RAMONA. ¡Mort... per tu! ¡Oh! *(Crit sofocat.)*
¡Assessí! *(Udols de vent no molt intensos.)*

PAULÍ. ¿Callarás? ¿Me vols perdre?

RAMONA. ¡Oh, 'l pare de la Llucieta assessí!... *(S' amaga, convulsa, 'l rostre entre las mans.)*

PAULÍ. *(Frenétich.)* ¡Pst! Tu has respost de la meva honra. Descubréixme, y 'n Batista desfará 'l casament y...

RAMONA. ¡Ah, vil! ¡Vol taparme la boca ab la sòrt de la seva filla! ¡Nó! ¿Ho sénts? Nó. Mátam... mátam també á mí, infame, si 'm vols fer callar.

PAULÍ. ¿Si? *(Alsa la ganiveta.)* ¡Sanch crida sanch!... ¡Qu' hi hagi dos cadavres! *(En lo moment d' anar á perpetrar lo nou crim, se sent la veu de Llucieta fòra.)*

LLUCIETA. ¡Obriu, mare, obriu! *(Pica.)*

PAULÍ. *(Contenintse y llensant la ganiveta á la llar.)* ¡Ah!

LLUCIETA. ¡Obriu depressa! ¡Vinch ab lo senyor Batista, ab en Gabriel y ab en Grau!

RAMONA. ¡Filla... desventurada! *(Anant á obrir.)*

PAULÍ. ¡Ay de tu y d' ella, si...

RAMONA. *(Llensant gran suspir y apartantse horroritzada de Paulí.)* ¡Oh! *(Moviment de suprema repugnancia.)*

ESCENA XVI

PAULÍ, RAMONA, LLUCIETA, GRAU

LLUCIETA. ¡Mare! (*Abrassantshi.*) Ens hem adelantat ab en Grau. El senyor Batista es veltet... Ja venen... Miréusels... ¡Ah! Nosaltres tan alegres, y al Convent tant tristos ab la mort de...

RAMONA. ¡Oh! ¡Cálla! (*Tapantli la boca ab la mà.*)

PAULÍ. (¡Ramona!)

GRAU. (*Que mira á fora.*) ¡Pobre amo! ¡Cóm corra!... ¡Qué diastre! ¡Trau forsas de flaquesa! ¡Está tan content!... (*Ara per Paulí.*) (¡Malcarat com may!)

LLUCIETA. Pare... (*Vol anar á besarli la mà. Paulí s'aparta.*) ¿No esteu alegre de véurens? ¿Que 'us trobéu malament?

PAULÍ. No... No... La mateixa sorpresa... ¡No creyam que tant d' hora!... (*Sempre fixos los ulls en Ramona.*)

LLUCIETA. Es que jo, impacienta..., y ells encara més... á despit del temps...

ESCENA XVII

Los mateixos, BATISTA, GABRIEL

BATISTA. Bon día, que ja clareja per tots.

GABRIEL. Bon día.

PAULÍ. (*Afanyós.*) Sí... Ja ho sé, Batista... Ja ho sé... Gracias... ¡Quina sort per ella... y per nosaltres! ¿Ho véus, Ramona? Ni deuen haver dormit... ¡Vaja! Enrahóna... No la

fassis consumir... (*Marcat.*) No sigas madrastra... Sigas, com sempre, segona mare... Tu, tu ets, ara, quí deus donar el «si...» Per mí... ja está donat.

LLUCIETA. ¡Oh, pare!... (*Va per' besarli la mà. Moviment de Ramona per' evitarho.*)

RAMONA. ¡Oh!

GRAU. (¿Qué 'ls passa?)

PAULÍ. ¿Qué tens, Ramona? ¿No la sents?... Serás ara tu quí voldrás matarla de pena? ¿Tu... y ningú més que tu?

BATISTA. ¡Cóm! ¿Vos, Ramona?...

LLUCIETA. Mare... ¿qué diu?

PAULÍ. (*Sempre mirantla ab gran fixesa.*) ¡Respon... respón aviat!

RAMONA. (*Mirant fixa á Batista. Al centre del grupo.*) Donchs... (*Ansietat general.*)

PAULÍ. ¿Qué?

RAMONA. (*Trobant, ab sa mirada, la de sa filla.*) ¡Oh! ¡No puch!

PAULÍ. ¿Veyéu? No diu que no... Consent. Entréu, entréu cap aquí, Batista... (*Los fa rectificar la direcció.*) Reposaréu y acabarém de tractar... Veníu... veníu tots... Vos també, Grau. A tots afecta... (*Pujan la escala lentament. Paulí mira, rezelós, á sa muller. Grau queda enrera.*)

ESCENA XVIII

RAMONA, GARU

RAMONA. (¡Deu meu! ¡Deu de pietat! ¿Podéu voler que jo siga també criminal?) (*Assentada, el cap entre las mans, gemega y sanglota desesperadamente. Se sent al lluny ventejar y brandar funerari de campanas.*) ¡Oh! ¡A morts!...

GRAU. (*Acostantse á Ramona.*) Ramona... ¿qué teniu?

RAMONA. (*Esparverada, com delirant.*) ¡Oh! ¡Deixéume... deixéume! (*Ara aterroritzada al veure que Grau, turbat, va á la cambra hont se suposa comés el crim.*) ¡Nó! ¡Allí no!... ¡Allí... allí!... (*Signant l'altra cambra. Segueixen brandant pausadament las campanas y udolant fort el vent. Va clarejant el dia.—Teló ràpit.*)

FI DEL ACTE PRIMER.

ACTE SEGON

L' ACUSAT

Saló elegant á casa la Marquesa. Portas al foro y laterals. Finestra. Taula á la esquerra, canapé y butacas. Arquimesas, Una de petita, ab calaixos practicables, á la dreta, ben á la vista del públich, col·locada sobre una taula.

ESCENA PRIMERA

D. DIONÍS, ERNEST, MARQUESA

(Lo primer y la segona están terminant una partida d' escachs (ajedrez.) Ernest llegeix assentat al canapé.)

DIONÍS. Me declaro vensut, senyora Marquesa: es un «mate» inevitable.

MARQUESA. Massa galanteria, amich don Dionís.

DIONÍS. Nó: realitat.

MARQUESA. Distracció de vosté.

DIONÍS. Potser una mica: però... vosté té acreditada ab mí la seva destresa. Vosté sab defensar-se molt... sense impacientarse may per atacar.

MARQUESA. Ho procuro.

DIONÍS. Y consegueix una gran ventatja sobre mí, que tinch la flaca d' esser massa ofensiu

en el joch. Crech veure una jugada, y... ja 'm friso per realisarla á tota costa.

MARQUESA. Sí: 'n peca una mica d' impacient, la veritat. (*Girantse ara envers son fill.*) Sembla que 't preocupa molt aqueix llibre. ¿Qué llegeixes, Ernest?

ERNEST. Una producció dramática del gran Calderon de la Barca, que 'm dono vergonya d' haverla desconeguda fins ara: «El Alcalde de Zalamea.»

DIONÍS. ¡Oh! Obra de gran inspiració, de gran forsa y d' eterna oportunitat. Proclama 'l principi de que la justicia s' apliqui sense distinció de classes socials, ja qu' ella no pertany á cap porque es garantía de totas.

ERNEST. Soch al final... Escóltin un moment ¡qué bé contesta al Rey l' Alcalde, justificant la condempna de mort imposada per ell al noble Capitá que li deshonorá la filla! (*Llegeix.*)

«...Porque si un extraño
»se viniera á querellar,
»¿no habría de hacer justicia?
»Sí: pues... ¿qué más se me dá
»hacer por mi hija, lo mismo
»que hiciera por los demás?
»Fuera de que, como he preso
»á un hijo mío, es verdad
»que no escuchara á mi hija,
»pues era la sangre igual.»

¡Qué ben dit!... (*Acaba de llegir.*)

DIONÍS. A vosté, senyora, no li agrada gayre aqueix criteri... Vosté continúa tement que al poble se li estimulin certas tendencias... certas llibertats...

MARQUESA. Sí. Y nó porque 'm dolgui, sinó porque 'm temo que n' abusi, y que la Revolució, á

Espanya com á Fransa, costi sanch y llágrimas á raig fet.

DIONÍS. Es temible, certament, senyora Marquesa... com son temibles las tempestats péls llamps y pedra que solen dur. Però... quan la terra está resseca y l' ayre 's fa irrespirable, ¿quí no la desitja una tempestat que refresqui ayre y terra? Pénsi, altrement, que á Catalunya las llibertats son molt més antigas que l' absolutisme; que aquí, com á l' Aragó, tindrà sempre més admiradors la justicia sumaria d' un Alcalde com lo de Zalamea, que 'l privilegi ab que vulga amparar á un dels seus qualsevol don Lope.

MARQUESA. *(Notant qu' Ernest ratifica, ab signes expressius, lo qu' acaba d' exposar don Dionís.)* ¡Oh!... ¡Tots dos contra mí!... *(Somrisenta.)* ¿Quí pot defensarse contra dos nobles tan tranzigents ab els drets populars? Ara sí que soch jo, don Dionís, qui 's declara vensuda.

ERNEST. Mare, don Dionís y jo defensém al poble ofés y digne. Jo he tingut recientment ocasió de conéixer bé.

MARQUESA. ¿Tu?

ERNEST. Sí. No es ara moment d' explicar el cóm y 'l perquè. Bástili saber, mare, que jo he vist á n' aqueix poble, sa d' enteniment y de cor, posarse al costat del ofés contra l' indigne agresor, pèr mes que invoqués aquést... lo que prostituhía ab els seus llabris. Aqueix es el verdader poble catalá, á qui bé 's poden retornar drets de que no ha d' abusar... com no van abusarne 'ls seus passats.

MARQUESA. ¡Molt convénsut ho dius, Ernest!

ERNEST. ¡Soch agraht y soch just!

MARQUESA. Sí: y ets jove y... ¡Deu vulga que no t' haggis de penadir may de tan ardorosas simpatías!

ERNEST. Cregui, mare, que 'm doldria tant com... ¡com el contemplar á certs nobles de la terra degradats y fins criminals!

DIONÍS. Aixís es, per desgracia nostra y de la nació. La Noblesa per' molts no es un códich d' honor, sinó una carta-blanca per entregarse á las pitjors baixesas.

MARQUESA. Cert; però la classe...

DIONÍS. ¡Ah, senyora! La classe... permet poch la táctica defensiva, qu' es el fort de vosté en el joch dels escachs.

MARQUESA. Repeteixo que certas teorías son temibles... per més que jo no negui las bonas qualitats de molts menestrals. Mon fill sab cóm disfruto allargant las mans als que crech que ho mereixen.

DIONÍS. ¡Oh! Vosté es tan humanitaria com rica. ¡Si totas las damas de nostra Noblesa fossin com vosté!

MARQUESA. Moderi l' atach adulator; ó perdrá també la partida, don Dionís.

DIONÍS. De la que defenso ara n' estich segur.

MARQUESA. ¿A pesar de... las ideas del nostre senyor Rey?

DIONÍS. ¿Véu? Ara es vosté, senyora Marquesa, qui emplea un atach formidable. Però jo tinch gran defensa contra aqueix atach.

MARQUESA. ¿Quína?

DIONÍS. La real cédula en que se 'm nombra Jutje especial dels delictes de que avans hem parlat, en que intervingan nobles.

MARQUESA. ¡Callat s' ho tenía!

DIONÍS. No venía al cas parlarne: ni la cosa es massa satisfactoria per' mí, encara que hon-

rosa. Fa ja anys qu' estich separat de la Judicatura y...

MARQUESA. ¿De modo que 'ls nobles de la Vegueria de Girona que s' extralimitin, haurán de témer d' un seu aliat?

DIONÍS. Igual que la gent del poble. Justicia inflexible contra tot malvat, siga del estament que siga, quan el delicté resulti ben provat. Ni del cèp ha de lliurarse cap malfactor, per molt noble que siga.

ERNEST. La rectitut de vosté es garantía per' tots.

MARQUESA. ¡Oh, sí! Jo 'l felicito però... 'l planyo. ¡Es ben difícil la missió que se li ha confiat!

DIONÍS. Ho es y... realment la temo; però... ab 'l auxili de Deu y las facultats ámplias de que se m' ha revestit, no 'm faltarán independencia ni fermesa per realisarla dignament. Ab permís de vostés... *(Passa al últim terme á pendre 'l barret y 'l bastó de damunt d' una cadira.)*

MARQUESA. Comprench que no podem detenirlo. Vagi, don Dionís, y... *(Somrihent.)* ¡Deu ens preservi del nou cárrech ab que 'l senyor Rey s' ha dignat honrarlo!

DIONÍS. *(Somrihent també.)* ¡Oh! Els nobles com 'ls d' aquesta casa han sigut y serán sempre models á imitar.

MARQUESA. L' espero á dinar... per' celebrar el seu nombrament: no per corrómprel.

DIONÍS. N' estich segur. *(Besa la mà á la Marquesa.)* Senyora Marquesa... fins á després, si puch.

MARQUESA. Fins á després, digníssim senyor Jutje *(Don Dionís s' inclina en senyal d' agrahiment, y després d' estrényer novament la mà d' Ernest, se 'n va, foro.)*

ESCENA II

MARQUESA, ERNEST

MARQUESA. Ja ho has sentit, Ernest. Tornará... ¿No tornarás tu avuy per' dinar aquí casa?

ERNEST. Jo...

MARQUESA. Está bé. No tornis. (*Va á assentarse á la dreta, suspirant.*)

ERNEST. (*Acudintli.*) Mare... ¿está enfadada?

MARQUESA. No... Sufreixo.

ERNEST. ¡Oh! Comprénch que jo 'n soch causa...
¡Si vosté sabía cuán inmerescut tinch el seu disgust! ¡Cuán desgraciat me fá!

MARQUESA. ¿Cóm vols que se 'm acabi, veyente pres d' un amor culpable? (*Moviment d' Ernest.*) Culpable, sí, y sens esperansa, que t' impulsa á abandonarme á mí, á abandonar aquesta casa hont has nascut... á abandonarho tot... ¡per élla!

ERNEST. ¡Oh!

MARQUESA. ¿Néga que la estimas á l' Adela?

ERNEST. (*Després de breu fluctuació.*) Sí... La estimo... ¿A qué mentir? Però aquest amor no 'm deshonra, mare, sinó que m' engrandeix. Admiro tant com respecto la virtud de la meva cosina. Es amor sens esperansa... ¿Qué importa? He pogut defensarla y la defensaré contra 'l perdulari del seu marit. (*Moviment de la Marquesa.*) No: no vulgui protestarne: estich segur de lo que dich... Tinch prova irrecusable de que 'l Baró de Terri, marit de l' Adela, es l' home més abjecte del mon; y aquesta prova... allí la guardo. (*Signa la petita arquimesa.*)

MARQUESA. ¿Allí?

ERNEST. Ecolti, mare. 'L Baró, á instancia meva, s' ha embarcat ja, á horas d' ara, cap á América. En compte de bátres ab mí com home d' honor, va acceptar... Nó: ha preferit allunyarse novament de la seva esposa.

MARQUESA. ¿Es possible?

ERNEST. Sí: la desdixada Adela 's troba més sola que may, y... sápigho, mare: després de lliurarla dels atentats del seu marit, gracias á la cooperació del bon poble que li he alabat avans, he pogut deslliurarla del suicidi.

MARQUESA. (*Horroritzada.*) ¿Qué dius? ¿Ella...

ERNEST. Ella, sola, malalta, al véures com se veu... volia atentar contra sa propia vida.

MARQUESA. ¡Jesús!

ERNEST. Si no hi torno...

MARQUESA. ¡Oh! véshi, véshi, fill meu, y que 'l cel t' il·lumini.

ERNEST. Tornaré aviat. Gracias, mare.

ESCENA III

MARQUESA, ERNEST, BERNARDA

BERNARDA. Senyora Marquesa...

MARQUESA. ¿Qué hi há, Bernarda?

BERNARDA. La Ramona Brú, que diu que missenyora va enviarli recado.

ERNEST. ¡Oh! Aténguila, mare. Es dòna de gran cor, que sòls ambiciona la ditxa de la seva filla.

MARQUESA. No 'n passis ansia, Ernest. ¡Prou que sé lo que val! (*A Bernarda.*) Fés-la entrar. (*Bernarda se 'n va.*)

ERNEST. Fins á ben aviat, mare. (*Després de besarli la mà.*) ¡Oh, quánta felicitat li dech!

¡Cóm hi correspondré! ¡No 'n dubti! (*Ara trobant al pas á Ramona, pàlida y abatuda, á qui acompanya Bernarda.*) Ramona...

RAMONA. (*Ab cert esglay.*) Senyor Marqués...

ERNEST. Las donas del poble com vos, mereixen protecció de nobles com la meva mare. Confíeuhi.

RAMONA. Gracias, senyor Marqués: gracias.

ESCENA IV

MARQUESA, RAMONA, BERNARDA

(*Aquèsta queda en últim terme, esperant.*)

BERNARDA. (¡Quína mala cara que fa, pobra dòna!)

MARQUESA Acostéuvos, Ramona... Guardo feyna per donarvos. Teniu bonas mans per' cusir roba blanca y... ¿Qué 'us passa? ¿No 'us trobeu bé?

RAMONA. Sí, missenyora, sí... Grans mercés, per tot.

MARQUESA. Sé que no esteu sobrada de salut... que passeu penas... ¡Que hi faréu! A tots ens toca passarne.

RAMONA. Sí... ¡A tots!

MARQUESA. Potser, com esteu aixís delicada, ara 'us trastorna la mateixa alegría de casar á la noya.

RAMONA. (*Ab intensa satisfacció, que no pot reprimir.*) ¡Ah! ¿Ho sab já, senyora Marquesa?

MARQUESA. ¿Veyéu? No més de pensarhi... Las alegrías massa fortas també danyan, sobre tot á qui no hi está avesat.

RAMONA. Just: aixó... aixó.

MARQUESA. Donchs... ¿tant mateix es veritat que la casaréu aviat á la Llucietta?

RAMONA. (*Després de breu fluctuació.*) ¡Oh!... Sí, missenyora, sí: d'aquí dos mesos, si Deu vol, serà la muller de 'n Gabriel Bonnat, el fill del mestre Batista, el Clavari del Gremi de Fusters d'aquí Girona. ¡S' estiman tant!... ¡tant!

MARQUESA. Bon partit, Ramona si s' estiman com diheu. El fill d' un home de la confiança del Gremi ha d' esser per força un minyó de bé. Rebéune cordial enhorabona.

RAMONA. ¡Oh, sí, senyora Marquesa! Cregui que 'n Gabriel es hereu de tota la bondat de son pare: honrat com ell, com ell trevallador, considerat ab mí... ab un cor que no se li acaba may. Fora pecat imperdonable no volerlo ditxós... Perxó, jo... jo vull que ho siga... com la meva filla... ¡Ah! ¡Quína parella més hermosa! Deu vá criarlos l' un per l' altre... Donchs seria una maldat separarlos... Una maldat més gran que... (*Moderantse.*) Té rahó, senyora Marquesa... Té rahó. L' alegria de pensarhi m' exalta... No puch ferhi més... ¡Els estimo tant!

MARQUESA. Bernarda...

BERNARDA. (*Avansant.*) Senyora Marquesa...

MARQUESA. Entrega á la Ramona aquell farcellet que li tením preparat... y ademés... Nó. Jo mateixa vull anarhi. Vina... Torno aviat, Ramona. Seyéu. Esperéume aquí.

BERNARDA. Molt bé diu, missenyora.

ESCENA V

RAMONA

(Pausa. Capbaixa, reflexiva, febrosa, 's passa la mà pèl front y pèls ulls com volent sustràures á una idea fixa que l' aturmenta.)

RAMONA. ¡Oh... nó! La meva filla no ha d' ésser víctima del crim de son pare... Ella es ignocenta, es bona, es un ángel... En Gabriel se la mereix... ¡Malehida la má que volgués separarlos! ¡Quín martiri 'l meu desde ans d' ahir! La maldat de 'n Paulí m' encalsa, 'm persegueix per tot... de nit... de día... ¡sempre! Aquella sanch... ¡cóm negreja! ¡cóm bull! ¡M' esquitxa la cara! ¡Oh! *(Alsantse.)* La ganiveta de tallar el pà, que Deu n' hi dó, ensangrenxada... Sento aquell gemech... Aquell home mort s' aixeca sanguejant per demanarme cástich, y jo... jo que sé quí es l' assessí, ¡callo! ¡La Llucieteta filla d' un assessí!... Mes callant, ¡quina culpa més esgarrifosa! ¡Faig una villesa!... *(Ab esclat.)* ¿Pró hi há justicia divina ni humana que vulga qu' una mare deshonri y mati á la seva filla?... Si declaro,... seré... seré madrastra infame... Nó, nó, nó. ¡Filla del meu cor, no vull, no 'n sé jo d' assassinar! ¡Nó, nó! *(Cau assentada, cubrintse la cara ab las màns. Pausa. Và reaccionantse.)* El crim es comés... però la mort d' aquell home no 'ns ha enriquit... En Paulí no se 'n gaudirá d' aquella cartera... Ara la tinch jo...

'L vaig amenassar ab descobrirlo... Per ell sé de cert qui n' es amo... qui và donarla. Dech restituhírla... ¿Cóm? Me preguntarán d' hont l' he treta... Será denunciarlos... ¡Ah! ¡Qué poruch es el crím! (*Ocorrèntseli una idea.*) Sí... aixó: la cartera dèu tornar á màns del senyor Marqués com si secretament li restituhís algú... Creurá que 'l Baró va repensarse... ó que 'l mateix lladre estemordit... Sí: aixó ho salva tot... ¿Hónt deu esser la cambra del senyor Marqués? ¡Oh! Jo haig de deixarli en algú moble aquesta cartera que 'm crema com ferro rohent...

ESCENA VI

RAMONA, BERNARDA

(*Aquèsta ab un farcell de roba.*)

BERNARDA. Ramona...

RAMONA. (*Ab sust.*) ¡Ah!

BERNARDA. Missenyora ve totseguit. Diu qu' ella mateixa 'us porta alguna altra cosa que vol donarvos.

RAMONA. (*Preocupada và cap á la esquerra.*) Gracias.

BERNARDA. ¿A hont anéu?

RAMONA. (*Fingint sorpresa.*) ¿No m' heu dit que la senyora Marquesa m' espera á la cambra del seu fill?

BERNARDA. (*Somrihent.*) ¡Jo plá que 'us he dit aixó!

RAMONA. ¿No?

BERNARDA. Nó. Altrement, la cambra del senyor Marqués poch es cap aqueix cantó.

RAMONA. ¿Y donchs es...

BERNARDA. A l' altra banda de casa.

RAMONA. (*Contrariada.*) ¡Ah!

BERNARDA. Però aquest es el seu saló particular: aquí escriu, llegeix...

RAMONA. (*Joyosa.*) ¡Ah! ¿Aquést es el seu...

BERNARDA. Sí: perxó missenyora hi es tan sovint.

RAMONA. Just... ¡Se l' estima tant!

BERNARDA. ¡En companyia d' ell es tan ditzosa!

RAMONA. ¡Oh! Es natural... Una mare... ¡Y ella...
¿Deyau que 'l senyor Marqués... qu' aquest
saló... (*Fiscalisa tots els mobles dissimu-*
ladament.) ¿Dèu escriure... allí?

BERNARDA. Sí. ¿Quin interés...

RAMONA. (*Alarmada.*) ¿Quí? ¿Jo? ¡Nó, nó! ¿Per-
qué? Faig preguntas extranyas... Perdo-
néu, Bernarda... 'L meu cap, desde dos días
ensá... Nó: desde fa més días, sí, molts
més...

BERNARDA. Bé: quan tinguéu casada la noya...

RAMONA. (*Vivament.*) Just... Sí... Aixó, Llucieta...
Nó: vull dir Bernarda... Aixó... Quan la
tinga casada... ¿La coneixéu, fá?

BERNARDA. ¡Ja ho crech! ¿Quí no la coneix á Girona?
Tothom la posa als núvols.

RAMONA. ¡Oh! ¿Veritat que sí?

BERNARDA. Es tant modesta... tan carinyosa... Creyéu
que á mí 'm te robat el cor.

RAMONA. (*Ab esclat.*) ¡Consideréu si dèu tenírmeli á
mí!

BERNARDA. ¡Bé ho sab prou tothom! No n' hi há de
segonas mares com vos.

RAMONA. (*Molt efusiva.*) Grans mercés, Bernarda...
(*Ara estrenyentli la mà ab las propias.*)
M' heu fet més bé del que 'us podéu pen-
sar... Deu vos ho pagui.

BERNARDA. (*Anàntsen.*) (¡Pobra Ramona! ¡Fa enter-nir!...)

ESCENA VII

RAMONA, després la MARQUESA

(*La primera, aixís que vèu fora á Bernarda, se reac-ciona y, ràpida, va á obrir lo calaix principal de la arquimesa-escriptori, e hi fica després la cartera.*)

RAMONA. Ha dit qu' ell escriu aquí... Donchs aquí dins... Ja está. (*Respira ab gran desfo-gament.*) ¡Ah! Ja no 'm crema... 'L se-nyor Marqués hi trobará la cartera ab tot lo que va donar á n' aquell desventurat. Som assessins, pró ja no som lladres... ¡Ella!

MARQUESA. (*Ab un petit estoig á la mà.*) Ramona, la Bernarda 'us entregará la roba. Jo... 'us entrego aixó altre, que no m' haureu de tornar. Es per' la vostra filla.

RAMONA. (*Obert l' estoig.*) ¡Oh! ¡Una agulla de pit! ¡Una joya!... ¡Es massa!

MARQUESA. Vaig durla pèl meu prometatje y va por-tarme sort. També 'n durá á la vostra noya.

RAMONA. ¡Oh! ¡Que bona es vossenyoría!

MARQUESA. Anéu... anéu á obsequiar á la Llucieta... Ja 'us he dit que la Bernarda 'us donará la roba... ¡Ánimo, Ramona! Deu sempre ajuda als bons.

RAMONA. En Ell confío.

MARQUESA. En Ell devém confiar sempre.

RAMONA. Déixim besarli las màns, senyora Mar-quesa... (*Ho executa.*) Visqui molts anys pera conhort de pobras mares... ¡Que 'l cel derrami sobre vossenyoría totas las

ditxas! ¡Que Deu la coroni de gloria!
(Anàntsen emocionada, fixos los ulls en l' estoig y després en l' arquimesa.) (Avans m' hauria fet morir de vergonya... Ara no... Ara ja no som lladres... No ho som... No ho som... No...) *(Se'n và per la porta esquerra.)*

ESCENA VIII

MARQUESA, aviat ERNEST

MARQUESA. ¡Qué conmoguda!... ¡Qué agradable es el poder fer bé! Realment está molt desmillorada... 'L seu marit no s' hi porta com deuria. *(Mira 'l rellotje.)* ¡Qué tarda l' Ernest! ¿Tal vegada... *(Veyentlo arribar.)* Nó: anava á acusarlo sense prou rahó. Es cavaller. *(Arriba Ernest un xich fatigat.)*

ERNEST. Aquí estich, mare. L' Adela, en companyia d' una amiga seva, está relativament sossegada. Ja no temo... Tot avuy al costat de vosté, mare. Ella m' ho ha aconsellat com si llegís en lo íntim del meu cor. ¿Está contenta?

MARQUESA. Sí. ¡Pobra Adela!

ERNEST. Ella y jo volem que no s' arrepenteixi vosté de perdonarnos y protegirnos.

MARQUESA. Confío en la vostra noblesa.

ERNEST. ¡Oh! Pot confiarhi.

MARQUESA. Y 'n seré ditxosa.

ERNEST. ¿Qué més podem voler ella y jo?

ESCENA IX

MARQUESA, ERNEST, BERNARDA

BERNARDA. (*Foro.*) Senyora Marquesa, queda cumplert l' encàrrech de vossenyoría.—Hi há don Dionís de Daumalt.

MARQUESA. (*Joyosa.*) Qu' entri... qu' entri. ¡Cóm s' alegrará de que tu avuy estigas ab nosaltres dos!

ESCENA X

MARQUESA, ERNEST, D. DIONÍS

(*Aquí'st entra preocupat.*)

MARQUESA. (*Ab creixent alegria.*) ¡Benvingut y á bona hora! Tindrém al meu fill á taula. ¿Se n' alegra molt, veritat?

DIONÍS. Molt.

ERNEST. (*Rioler.*) Sobre tot, sabentme disposat á apoyar, com may, las teorías socials de vosté.

DIONÍS. (*Suspirant.*) ¿Quí sab?

ERNEST. ¿Cóm?... ¿Que té, don Dionís? Ve tot preocupat.

MARQUESA. Realment...

DIONÍS. No s' equivocan, per desgracia.

MARQUESA. ¿Y aixó?

DIONÍS. Tot just nombrat jutje, com saben, he degut ferme càrrech d' un assumpto que 'm preocupa de debó y... y del qual haig de parlar ab vosté.

ERNEST. ¿Ab mí?

MARQUESA. ¡Ab ell!

DIONÍS. Sí, y... immediatament. Hi há cosas que no admeten dilació.

MARQUESA. Però...

DIONÍS. Tranquilísis, senyora Marquesa. Es qüestió de... d' una senzilla referencia que necesito del fill de vosté.

MARQUESA. No puch oposarmhi. (*Moviment d' anár-sen.*) ¿No me 'l detindrà gayre, eh?

DIONÍS. Espero que no.

MARQUESA. ¡Consideri que fa tant temps que no disfruto de la seva companyia!

DIONÍS. Vagi descansada, senyora. No ho olvidaré.

MARQUESA. (*Anántsen.*) (¿Qué deurá ser?)

ESCENA XI

ERNEST, D. DIONÍS

(*Lo segon dona una ullada rezelosa pera assegurar-se de qu' están sols.*)

ERNEST. (*Encara jovial, però un xich per forsa.*)
¿De qué 's tracta, senyor jutje? Ab la seva misió especial... y ab la seva actitud me posa intranquil.

DIONÍS. Ernest, no es cas de lleugeresa... Dech comensar participantli una noticia de trascendencia per' vosté. (*Mirantlo fixament.*)
El Baró de Terri... es mort.

ERNEST. ¡Mort!

DIONÍS. (*Sempre fiscalisantlo.*) Millor dit: el Baró ha sigut assessinat, y 'l seu cadáver trobat fá una hora flotant sobre la torrentada del Galligans, caudalós de las últimas plujas.

- ERNEST.   ¡Assassinat el Baró! ¿Y per quí?
- DIONÍS.   Buscar al culpable es lo que 'm correspon.
(Pausa nova. Emocionat.) Ernest... lo que
 vaig á preguntarli es compliment d'un de-
 ver penós, però ineludible.
- ERNEST.   Digui.
- DIONÍS.   ¿Sáb contra qui recauhen las presuncions
 del assassinat del Baró de Terri?
- ERNEST.   ¿Contra quí?
- DIONÍS.   Contra vosté.
- ERNEST.   *(Irritat.)* ¿Contra... mí? Vosté no parla
 formal.
- DIONÍS.   Es lo que jo he respost.
- ERNEST.   Respost... ¿á quí?
- DIONÍS.   Als que, ab sas insinuacions, han plantejat
 la acusació.
- ERNEST.   ¡Acusació contra mí! ¿Hi há calumniador
 tant degradat que s' atreveixi á acusarme?
- ¿Quí es? ¿Quí?
- DIONÍS.   Sosseguis. La acusació implícita, insinua-
 da... res més que insinuada, se funda en la
 excessiva cavallerositat de vosté ab la es-
 posa del difunt.
- ERNEST.   *(Ab horror.)* ¡Oh!
- DIONÍS.   Però més encara en l' odi mortal que vosté
 professava al Baró y de que va donar, fa
 dos días, tan pública y evident prova.
- ERNEST.   ¿Jo?
- DIONÍS.   Recórdiho! 'L mateix día de la mort del
 Baró, vosté vá increparlo, vá amenassarlo
 irat devant de gent. L' acusació, donchs,
 té fonament... per més que las provas ha-
 gin de desmentirla... com no dupto la des-
 mentirán. Créguiho, Ernest, els que 'l se-
 nyalan com autor probable de la mort no
 son vils: son lógichs, son... poble honrat

del que vosté y jo alabavam, poch há, á la senyora mare de vosté.

ERNEST. (*Ab esforços pera contenir-se.*) En... efecte... Me 'n recordo... Perdoni, don Dionís: las ideas se m' esbullan... Sí, es cert: vaig rep-
tarlo... vaig infamarlo devant del poble que
vosté diu... Però... ¿qué importa? Las me-
vas amenassas no 's varen cumplir, va fér-
men desistir la seva esposa y... la seva
tranzigencia. Era un cobart... No 'l vaig
acometre... porque no s' hauría defensat...
En pau vaig rébrel un moment y vaig des-
pedirlo.

DIONÍS. ¡Ah! ¿De modo que vosté reconeix que, ab
posterioritat á las amenassas...

ERNEST. (*Digne y ferm.*) Jo reconech sempre tot
lo qu' es verdader y... ja veu com ho de-
claro sense que vosté m' hi hostigui.

DIONÍS. ¿Declara donchs...

ERNEST. Que á la nit d' aquell día vam véurens ab
el Baró á Sant Daniel, la terra del nostre
marquesat, conformantse ell ab els desitjos
de sa esposa y meus.

DIONÍS. Aixís se despren, en efecte, d' aquesta carta
que s' ha trobat al cadáver y que, maltrac-
tada y tót per la corrent, vosté podrá re-
conéixer. (*Li presenta y Ernest la exa-
mina.*)

ERNEST. Sí: es lletra meva. (*La retorna á don
Dionís.*)

DIONÍS. ¿Y cóm s' esplica que, després de l' ame-
nassa pública y afrontosa, vosté 'l fes acu-
dir lluny de poblat y á altas horas de la
nit? (*Moviment d' impaciencia en lo Mar-
qués.*) Perdoni, Ernest, però... ja pot com-
pendre quín es el móvil que 'm guía al in-
terrogarlo aixís. Comprenquí que 'm mou

l' ànsia de dissipar, desd' ara, tota sospita contra vosté. (*Pausa.*) ¿No 'm contesta? ¿Qué li passa? (*Ernest, després de marcats esforços pera contenir-se, no atinant en còm sustraures á l' acusació y revelant que la exaltació 'l domina, và á la porta lateral y la copeja cridant.*)

ERNEST. ¡Mare... mare! ¡Vingui al instant! ¡Vingui!

DIONÍS. ¿Qué fá, Ernest?

ERNEST. ¡Y no vel... ¡Mare!

ESCENA XII

D. DIONÍS, ERNEST, MARQUESA

MARQUESA. Fill...

ERNEST. ¡Oh, mare! Necesito tenirla prop meu per-
que la seva presencia m' orienti y 'm con-
tinga... Se m' está torturant l' ànima y... si
aixó dura, crech que 'm tornaré boig d' ira
y de vergonya.

MARQUESA. ¿Qué passa?

ERNEST. Mare... 'l Baró de Terri ha sigut assessinat.

MARQUESA. ¿Assessinat?

ERNEST. Y... ¿sáb á qui s' acusa del crim? ¡A mí!

MARQUESA. ¿A tú? ¡Jesús! ¡Al meu fill! (*L' abraça.*)

ERNEST. Sí: al hereu de cinch cents anys de noblesa
may desmentida.

MARQUESA. ¡Oh! (*Abrassantlo m'es fort y ab altivesa.*)

DIONÍS. Senyora...

MARQUESA. ¿Quí s' atreveix á acusarlo? ¿Quí? ¿De qui
ha partit ni sombra d' acusació contra 'l
meu fill?

ERNEST. De la gent del poble que...

MARQUESA. ¡Oh! ¿Y tu l' eczalsavas ara tot just al po-
ble qu' es capás d' aixó?

DIONÍS. Senyora, 'l mateix fill de vosté ha degut reconèixer...

MARQUESA. ¿Tu? *(Separantse y mirantlo fixament.)*

ERNEST. Sí.

MARQUESA. ¡Encara! ¡Oh! ¡qué obcecat!

DIONÍS. Ernest... ja ho veu: vosté 'm fa molt més penós el compliment del meu dever. Havíja vingut sol per enrahonar á solas ab vosté, convensut de que ab una paraula aterraría tota sospita. Veig que m' he errat. Veig que, en compte de procedir ab calma, s' entrega vosté á la exaltació. Ho deploro, mes no deixaré, perxó, de cumplir com dech. Vosté vol que seguím devant de la seva mare: ¡seguím! ¡Deu li perdoni 'l mal que li pot causar!

ERNEST. Senyor de Daumalt...

DIONÍS. Senyor Marqués: espero resposta clara y terminant á la meva última pregunta. ¿Perqué, en escrit qu' obra en poder meu, va induhir vosté al senyor Baró de Terri á que anés á trobarlo de bella nit á Sant Daniel, lo mateix día en que vosté públicament va amenassarlo de mort?

MARQUESA. ¡Cóm! ¿Tu...

ERNEST. *(Esforçantse en và per contenir-se.)* ¡Tró de Deu!

MARQUESA. Ernest... fill meu! Contésta! De segur que, ab calma, 'l convencerás de que l' acusació es insensata. ¡Contésta!

ERNEST. *(Després de breu fluctuació y alsant el cap.)* ¿Ho volen? Siga. Tenen rahó. ¡Fora miraments! No dech respectar la memoria d' un miserable com éll. Escoltin. *(Moviment d' ansietat. S' hi acostan.)* Després de cinch anys d' ausencia, 'l Baró de Terri havia reaparegut assedegat d' or. Devant de la meva

defensa de sa muller contra sas infamias, éll ens amenassá ab un procés escandalós, ab una causa d'adulteri... es á dir, ab la deshonra pública de sa esposa y ab la deshonra meva.

DIONÍS. Just. Aixó es lo que varen sentir aquells menestrals.

ERNEST. Y ho hauria realisat. Era capás de tot. Vaig comprendre l'alcáns de la seva amenaça, y vaig posar préu á la seva fellonía. No vaig equivocarme. Volia diner, molt diner per callar y desaparéixer altre cop. Per amor d'ella, de la meva santa mare, de mí, de tota la nostra familia, vaig donarli la forta suma que demaná, á condició de que se n'anés ben lluny y per sempre més. El Baró comparegué á la cita, vaig entregarli en valors de Banch trenta mil lliuras, prengué la cartera y 'm firmá 'l compromís.

MARQUESA. ¡Quánta degradació!

ERNEST. ¡Allí dintre está! (*Signant l'arquimesa escriptori.*) Ell s'embarcaria cap á América ab lo primer barco disposat á la travesía, y...

DIONÍS. (*Ansiós.*) ¡Segueixi, segueixi!...

ERNEST. En camí, donchs, cap aquí á Girona, degué esser assassinat per algú enterat del caudal que duya á sobre. ¿M'ha demanat, senyor jutje, que digués tota la veritat? Ja la he dita.

DIONÍS. (*Ab viva satisfacció estrenyent ab sas màns las d'Ernest.*) ¡Llohat siga Deu!... ¡Gracias, Ernest! Las sevas explicacions son del tot satisfactorias. Ara l'acusació queda desvirtuada: ja no té fonament.

MARQUESA. ¿Podia tenirne tractantse del meu fill?

DIONÍS. El dineral que duya sobre 'l Baró y qual existencia jo ignorava fins al present, ho explica tot. El Baró degué esser realment assassinat per un lladre, tota vegada que no li ha sigut trobada, junt ab l' escrit, la consabuda cartera. *(Sospirant ab esplay.)* Ara que tot queda esclarit, puch parlar ab esplay. Las sospitas acumuladas contra vosté, Ernest, eran terribles, porque, en realitat, ¿quí, sinó vosté, tenia interés en la desaparició violenta del Baró de Terri? Fássim donchs, mercé d' entregarme totseguít el document provatori que avans m' ha indicat y que será concluyent... irrefutable. *(Ernest và á la petita arquimesa, la obra y s' atura, contemplant y agafant la cartera depositada per Ramona.)*

ERNEST. ¡Oh! ¿Per qué es aquí? *(Té á la mà la cartera y procura recordar.)* ¿Somnío?...

DIONÍS. ¿Qu' es?

ERNEST. Sí... sí: la mateixa cartera que vaig donar al Baró... *(La obra y examina.)* Valors de Banch... Sí: 'ls mateixos que vaig entregarli... Mare: ¿cóm es que 's troba aquí aquesta cartera?

MARQUESA. No ho sé.

DIONÍS. *(Accentuat.)* ¿Es á dir que... es la mateixa?

ERNEST. ¡Oh! ¡Sí... sí!

DIONÍS. Donchs... en efecte: ¿cóm se comprén qu' aqueixa cartera, qual existencia en poder del Baró explicava 'l delicté, 's trobi ara en poder de vosté?

ERNEST. Aixó... aixó es precisament lo que jo pregunto. ¿Cóm y perquè ha tornat á poder meu? ¡Oh! ¿Estaré boig?... ¿Qué 'm passa?

MARQUESA. ¡Fill meu! (*Molt acostada á n' ell pera sossegarlo.*)

ERNEST. No... no... No somnío... ¡No desvariejo! Es tan cert com hi há un Deu, que vaig entregarli aquesta mateixa cartera y aquests mateixos valors. ¿Cóm han vingut á raure en aqueix moble?... ¿Cóm?

DIONÍS. Ernest... la explicació que vosté anhela tant, vosté y ningú més que vosté es qui pot y deu donarla.

ERNEST. ¿Jo?

DIONÍS. Y la donará segurament aviat, si considera qu' es indispensable pera sa complerta vindicació.

ERNEST. Senyor Jutje, li dono paraula d' honor de que ignoro cóm aquesta cartera ha pogut trobarse aquí.

DIONÍS. Y no obstant, compregui que deu esplicarmho sense retart, porque... resultant ara que no fou llatrocini lo que motivá la mort del Baró; resultant que no va esser el diner lo que va moure la mà del assesi... ¿quí més podía tenir interés en... (*Marcat.*) matar al rival de vosté, per vosté amenasat de mort horas avans?

ERNEST. (*Febricitat.*) No ho sé... No ho sé...

DIONÍS. (*Després de pausa.*) Per molt que 'm dolgui, donchs, hauré de cumplir un acte que 'l meu dever y la meva consciencia m' imposan. En tant que ab la enquesta successiva aclarím la veritat, senyor Marqués de Sant Daniel, en nom del Rey, donguis près á la Justicia.

MARQUESA. (*Ab crit d' esglay, precipitantse cap á son fill, á qui estreny entre sos brassos pera protegirlo.*) ¡Oh! ¡Mon fill près! Nó. ¿No

- 'n té prou ab haverlo torturat, una hora seguida, ab infamants sospitas? ¡Ah, nó, nó!
- DIONÍS. Ernest,... compregui la rectitut del meu procedir y... animi á la seva pobra mare.
(*Se separa.*)
- ERNEST. (*Després de breu vacilació.*) Sí... Té rahó... Març, deixi fer al senyor Jutje: compleix un dever sagrat. L' esclariment d'aquest misteri pot sobrevenir... sobrevindrà, de segur, avuy mateix... potser dintre una hora... Recordém que la nostra noblesa 'ns exigeix obediencia á Deu y al Rey.
- MARQUESA. ¡Fill!
- ERNEST. (*A una indicació de don Dionís.*) Ja 'l segueixo... ¡Valor, mare!
- MARQUESA. ¡Oh! ¡Ernest!... ¡Fill del meu cor! (*Cau aclaparada al canap.*)

ESCENA XIII

MARQUESA, RAMONA, LLUCIETA

(*Entran aquestas per la porta esquerra.*)

- MARQUESA. ¡Ah! Y se l' emporta!... ¡Près per assesi!...
- RAMONA. Senyora Marquesa... venim á donarli grans mercés... ¿Qué li passa?
- MARQUESA. (*Ab véu esglayada.*) ¡Que se m' emportan prè al meu fill!
- RAMONA. ¡Près! ¿Y per qué?
- MARQUESA. Perque l' acusan d'haver assessinat al Baró de Terri!
- RAMONA. (*Horroritzada.*) ¿A n' ell?... ¡Oh! (*Reclula apoyantse en els mobles per no caure.*) ¡Mentida!
- LLUCIETA. (*Acudint á sostenirla.*) ¡Mare!

RAMONA. ¡Oh! ¡Apártat! (*Molt enèrgica, retxasant-la, y dona uns passos envers la Marquesa; 's repensa, retrocedeix y s' abraça ab Llucietta.*) ¡No!... ¡Filla! (*Abrás delirant.* —*Quadro.*)

FI DEL ACTE SEGON

ACTE TERCER

LA INDAGATORIA

Despaig del Jutje. Portas al foro y á cada costat. Llibreria; auxiliar d' aquésta; taula, ab papers y lo menester per' escriure. Un Sant Crist.

ESCENA PRIMERA

AGUTZILS PRIMER Y SEGON

AGUTZIL I. ¡Ja ho veus! ¡Fíat d' apariencias! Una vall tan quieta, tan sossegada com la de Sant Daniel, que sembla un segon Paradís terrenal, ¡si 'n dona de trenca-caps y de desoris!... ¡Ab mala feyna li ha tocat reempendre carrera á D. Dionís! ¡Vaya un procés més enrevessat! ¡Comprench que s' hi hagi envellit deu anys densá que hi brega!... ¡Recaure tota l' acusació contra personas tan de bé y tan amigas d' éll! ¡Ja n' hi há per envellírshi, ja! *(Indicació d' alarma y de silenci per part del altre Agutzil.)* ¿Éll? ¡Silenci!

ESCENA II

AGUTZILS, D. DIONÍS

(Entra capficat, distret. Và á la taula. Treu uns documents y 's posa á escriure.)

AGUTZIL I. *(Acostantshi ab certa timidès.)* ¿S' ofereix res á Sa Senyoria?

DIONÍS. Res. *(Moviment dels Agutzils anantsen.)*
Escólta. ¿No ha pas vingut la senyora Marquesa de Sant Daniel?

AGUTZIL I. No, senyoria.

DIONÍS. *(No pot trigar.)* *(Signe als Agutzils de que se 'n vagin.)*

ESCENA III

D. DIONÍS, aviat l' AGUTZIL

DIONÍS. *(Acabant d' escriure.)* ¡Qué impotent sempre la justícia humana! ¡Qué terrible aquesta batalla entre lo que 'l dever imposa y lo que 'l cor voldria! ¡Haver d' anar á las palpentas, quan es tan atractiva la llum!

AGUTZIL I. Senyor jutje, la senyora Marquesa de Sant Daniel.

DIONÍS. *(Alsantse vivament.)* ¡Qu' entri... qu' entri! ¡Desdixada amiga!... ¡Més amiga com més desdixada!

ESCENA IV

D. DIONÍS, MARQUESA

(Precedida del Agutzil primer, que se 'n và.)

DIONÍS. *(Ansiós.)* ¿Bonas novas?

MARQUESA. ¡Nó! Inútils tots els passos qu' he fet!...
(Don Dionís li acosta una cadira. Ella s' hi asseu.)

DIONÍS. *(Ab decepció.)* ¡Oh!

MARQUESA. ¿El condempnarà?

DIONÍS. Si no consegueixo lliurar-lo... será que Deu no ho vol.

MARQUESA. ¿Podrá no volerho? Vosté está convensut de la seva ignocencia.

DIONÍS. Vull, com vosté, estarne, senyora. Mes... ¿qué valdrá tal convicció, si tots, tots els fets el condempnan, y jo soch jutje, y la llei es llei?

MARQUESA. ¡Reyna Santíssima!

DIONÍS. No desesperém encara. Dech rebre testimoni importants: entre altres, l' Hostaler de la Vall.

MARQUESA. ¿Y confía que...

DIONÍS. Vosté 'l sentirá... y l' Ernest també... en garantia de la veracitat que perseguiem... Si cal rectificar fets ó conceptes, vostés hi serán per' esclarir la indagatoria. ¿Qué més puch fer?

MARQUESA. *(Donantli la mà.)* Gracias, don Dionís.

DIONÍS. Mentrestant... ¡vagi, senyora, á animar al seu fill! Es allí. *(Li signa la porta esquerra. La Marquesa hi acut anhelant.)*

MARQUESA. *(Entrant.)* ¡Fill de mas entranyas!

DIONÍS.   ¿Per qué las penas han d' avivar tant l' amor... y, sobre tot, l' amor de mare?

ESCENA V

D. DIONÍS. Totseguít, AGUTZIL

DIONÍS.   (*Veyent l' Agutzil.*)   ¿Qué hi há?

AGUTZIL.   Aquella dona d' avans.

DIONÍS.   (*Sentat.*)   ¿Qué vol?

AGUTZIL.   Parlar immediatament ab vossenyoría. Diu qu' ha d' enterarlo de cosas molt importants del procés contra 'l senyor Marqués de Sant Daniel.

DIONÍS.   (*Alsantse vivament.*)   ¡Ah! Qu' entri totseguít. (*L' Agutzil fa un signe al interior. S' aparta á un costat, deixant pàs á Ramona.*)

ESCENA VI

D. DIONÍS, RAMONA

(*Entra anhelant y 's precipita agenollada als peus de D. Dionís.*)

RAMONA.   ¡Per' amor de Deu, senyor Jutje! ¡Per' amor de Deu!

DIONÍS.   Alséuvos, bona dòna. (*Ramona cumpleix.*)
Tranquiliséuvos... ¿Qué m' heu de dir?

RAMONA.   Senyor Jutje... 'l senyor Marqués es ignorant. (*Crehua las mans y 'n besa la creu.*)
Per aquésta li juro.

DIONÍS.   ¿Sí? (*Ansiós.*)

- RAMONA. Es una maldat l'acusarlo... ¡Fa escriuir!
¡Ell assessorar! ¡Ell! ¡El noble més noble de
la terra!...
- DIONÍS. ¡Calma! (Aquesta dòna protesta d' una ma-
nera...) En primer lloch, ¿per qué 'us inte-
resseu tant per éll? ¿Quí sou?
- RAMONA. Soch... una desgraciada... Al senyor Mar-
qués li tinch tota la voluntat que aquí 'm
pot cabre, porque... perquè l' he vist sempre...
¿cóm li diré? tan... fill de la seva se-
nyora mare, qu' es la mateixa virtut! ¡Oh!
Míri: ahir per ahir la senyora Marquesa va
regalarme una joia pera la meva Llucietal..
¡Ah, senyor Jutje! ¡No aturmenti més á una
familia tan bona!... Li juro que l' assessí no
es éll.
- DIONÍS. Bé... Mes per salvar á un innocent perseguit
per la Justícia, calen nó protestas, nó pa-
raulas, sinó provas que demostrin la igno-
cencia.
- RAMONA. ¿Provas?... ¿Y vosté.. *(No gosa dir lo que
vol.)*
- DIONÍS. Diguéu...
- RAMONA. Vosté... ¿quínas provas té de qué 'l senyor
Marqués es culpable?
- DIONÍS. Una que fa recaure sobre ell tot el pès de la
culpa. La cartera.
- RAMONA. ¿Quína cartera?
- DIONÍS. La que guarda 'ls valors que pertanyían al
mort, trobada dintre l' arquimesa del acusat.
- RAMONA. *(Exaltada.)* ¡Oh! ¿Han trobat...
- DIONÍS. Junt ab el resguart. Miréusela.
- RAMONA. ¡Ah! *(Reprimintse.)* (¿Quína maledicció
pesa sobre mí?... ¿Puch seguir callant?)
- DIONÍS. Acabém, bona dòna. ¿Teníu res concret á
declarar en defensa del senyor Marqués?

- RAMONA. Senyor Jutje... aqueixa prova... pot ser aterrada, pot ser desfeta per altres proves.
- DIONÍS. Sens dupte.
- RAMONA. Donchs...
- DIONÍS. ¿Qué?
- RAMONA. Que... poden haverhi testimonis de la mòrt. ¿No n' ha cercats vossenyoría?
- DIONÍS. Sí, y qu' haurán de declarar prompte.
- RAMONA. Pró... ¿y si 's negan á dir lo que sápigam?
- DIONÍS. *(Enérgich.)* Serán cobarts y traydors!
- RAMONA. Just... sí: es esser cobart y traydor el perdre á un innocent per salvar á un criminal... ¡siga qui siga!
- DIONÍS. Es un crim horrorós devant de Deu, y que la lley castiga.
- RAMONA. *(Exaltantse.)* Donchs... ¡donchs no será, no! El culpable verdader d' aquella mòrt... no se 'n gaudirá, porque 's veurá que 'l criminal, ara amagat com una serp dintre 'l cau, ha de descobrirse aviat... molt aviat... porque...

ESCENA VII

RAMONA, D. DIONÍS, LLUCIETA, BATISTA, GABRIEL,
GRAU y AGUTZILS

(En lo moment en que la exaltació và á fer enrahonar á Ramona, s' obra la porta del foro y entra Llucietta, precedint á Batista, Gabriel y Grau, acompanyats per l' Agutzil, que, ab l' altre, 's queda guardant lo pas de la porta per dins, á una indicació de D. Dionís.)

LLUCIETA. ¡Mare!

RAMONA. ¡Ah! *(Gran surt. Va á abraçar á Llucietta, y 's conté.)* (¡Qué anava á fer!)

- DIONÍS. (*Impacient.*) ¡Acabéu! ¿Deyau que...
- RAMONA. (*Divagant, los ulls clavats en Llucieta.*) Res... No sé res... ¿Cóm vol que conega jo al assessi de... (*Agafa ab sas mans las de sa filla.*)
- LLUCIETA. ¿Qué teniu, mare? ¡La vostra mà es un gel!
- BATISTA. ¡Ramona!
- GRAU. (¡Ni desenterrada!)
- RAMONA. ¡Ja 'm passa! Té que perdonar, senyor Jutje... La gran alegría de veure á la meva filla... (*Abrassantla fortament.*) ¡Filla! (¡Y ell també aquí!) (*Per Gabriel.*)
- BATISTA. Perdónila, senyor Jutje... ¡Está faltada de salut... y... sempre que veu á sa filla, li passa igual.
- GRAU. Es una segona mare com no n' hi há al mon... ¡qué diastre!
- GABRIEL. Es una santa. Pregúntiho á tothom. Jo me la estimo ja com si 'm fos mare própia.
- RAMONA. (¡Oh! ¡Y podría jo... ¡Nó, nó!)
- BATISTA. Estém á las sevas ordres, senyor Jutje.
- DIONÍS. Un moment. ¿Cóm se diu aquesta dona?
- BATISTA. Ramona Brú.
- DIONÍS. ¡Ah! ¿Es la muller de 'n Paulí Brú, l' Hostaler de la Vall? (*Afirmació de Batista.*) Está bé.—Ramona... deixéume á solas ab els senyors... (*Moviment de Ramona per anársen.*) No 'us allunyéu, però, d' aquesta estancia.
- RAMONA. (*Temerosa.*) ¿Per... qué?
- DIONÍS. Perque prompte hauré d' interrogarvos més.
- RAMONA. Obeheixo, senyor Jutje...—Llucieta... Gabriel... (*Và també á Batista y á Grau. Vacila al caminar y van á sostenirla.*) Nó... Ja 'm sostinch, Grau... No cauré,

nó... Seuré á l' altra sala... No teméu... Ja 'm sostinch... Son rodesas que... que 'm passen aviat. ¿Veyéu?... Sí: ja vaig segura... Ben segura... ¡Deixéume! *(S'atura un moment. Torna á vacilar, mirant á un y altre, y se 'n và prorrumpint en gran plor, que conté.)*

ESCENA VIII

Los mateixos, fora RAMONA

DIONÍS. Seyéu. *(Los testimonis cumpleixen.)* Conech ja 'ls noms de la donzella... ¿Els vostres son... *(Consulta un paper.)* Joan Batista Bonnat?

BATISTA. Per servir á Deu y á la Justicia.

DIONÍS. ¿Y 'l vostre fill s' anomena Gabriel? *(Afirmació d' aquést.)* ¿Y vos sou Grau, el Fadri major de la casa? *(Afirmació de Grau.)* Está bé. ¿Juréu per aquestos Sants Evangelis y devant de Nostre senyor Crucificat, dir veritat en tot y per tot? Alséuvos y juréu. *(Juran tots y tornan á seure.)* ¿Fou á casa vostra, Batista, hont entrá 'l senyor Baró de Terri reclamant á sa muller?

BATISTA. Sí, senyor Jutje.

DIONÍS. ¿Vareu sentir clarament l' amenassa de mort que 'l senyor Marqués de Sant Daniel proferí contra 'l senyor Baró?

BATISTA. Sí, senyoria.

DIONÍS. Altre extrém. ¿Fou avans ó després de la recordada amenassa, que 'l senyor Baró formulá la d' interposar y seguir causa d' adulteri?

BATISTA. *(Indecís.)* Crech que... després.

- DIONÍS. ¿No n' esteu segur?
- BATISTA. Mon fill y 'n Grau potser ho recordarán mellor.
- GABRIEL. Sí: 'l senyor Baró va contestar á l' amensassa del senyor Marqués ab l' altra amensassa. ¿No es aixó, Grau?
- GRAU. Es aixís mateix. Si l' un no hagués dit lo que va dir, l' altre..., ¡qué diastre!... no hauría dit que...
- DIONÍS. Bé. ¿Sabéu res més relacionat ab el delicte que 's persegueix? Noya: ¿tu...
- LLUCIETA. Jo, senyor Jutje, no podré dirli sinó que tots vam conéixer totseguit que 'l senyor Baró era un mal home, y que 'l senyor Marqués nó.
- GRAU. Just. Aixó ho vam pensar tots: fadrins, aprenent... tothom, porque... ¡qué diastre! ¡bé prou que 's va veure! El Baró no podía fer bona fi. Ho duya escrit á la cara. Si jo hagués acabat d' esser artista, li dibuixaria aquella figura tan...
- DIONÍS. ¡Próu! Féume 'l favor de passar á la saleta immediata. Potser torni á necessitarvos.
- BATISTA. Molt bé diu, senyor Jutje. Aném.
- GRAU. (*Anántsén.*) (Sembla un Jutje molt de bé... ¡Qué diastre! Hi tinch confiança.)

ESCENA IX

D. DIONÍS, aviat AGUTZIL

- DIONÍS. ¡Encara no son aquí 'ls altres! (*Toca la campaneta. Compareix l' Agutzil.*)
- AGUTZIL. ¿Mána, senyor?
- DIONÍS. ¿No han vingut en Paulí y 'l seu mossa?
- AGUTZIL. S' esperan. (*Moviment d' andársen.*)

DIONÍS. Féslos entrar. Avisa avans á la senyora Marquesa y al senyor Marqués de Sant Daniel que tingan la bondat de venir.

ESCENA X

D. DIONÍS y AGUTZILS, aviat ERNĒST y MARQUESA

DIONÍS. Sí: m' afirmo ara més en que convé qu' ells sigan devant per conseguir tota la llum.

ERNEST. ¿Qué se li ofereix?

DIONÍS. Cumplir lo qu' he indicat á sa senyora mare: que vostés assisteixin al interrogatori que vá á efectuar-se. Pot aclarir-se tot y... deslliurarnos de tan dolorós assumpto.

MARQUESA. ¡Deu ho fassi!

DIONÍS. *(Després d' indicárlosli que seguín, lo que compleixen. Al Agutzil.)* Fés entrar als dos testimonis.

AGUTZIL. *(Dirigint la veu al interior.)* Cap aquí.

ESCENA XI

D. DIONÍS, ERNEST, MARQUESA, PAULÍ,
MIQUELÓ, AGUTZILS

DIONÍS. Endevant. *(Cumpleixen.)* Seyéu. ¿Cóm vos diheu?

PAULÍ. Paulí Brú, tant com Deu vulga. *(Mirada rezelosa á tothom, ab lo cap baix.)*

DIONÍS. ¿Hostaler de la Vall de Sant Daniel?

PAULÍ. Al seu manar, senyor Jutje.

DIONÍS. ¿Y tu?

- MIQUELÓ. Miquel Perafita, matalot, al seu servey.
- DIONÍS. ¿Juréu pèls Sants Evangelis y devant de Jesús Crucificat dir la veritat en tot? Alséu-vos y juréu. (*Juran.*) Ara escoltéu bé. ¿Es cert que 'l senyor Baró de Terri và entrar á casa vostra, á deshora de nit, avans d' anar á trobarse ab el senyor Marqués de Sant Daniel, aquí present?
- PAULÍ. (*Després d' ullada rezelosa al Marqués.*) Es cert.
- MIQUELÓ. ¡Oh! Y tant! Jo mateix vaig...
- DIONÍS. (*Signantli espera.*) Tú després. (*A Paulí.*) El senyor Baró 'us coneixia. Và enrahonar ab vos.
- PAULÍ. ¿Cóm ho sab?
- MIQUELÓ. Per mí: es á dir, pèl senyor escriban que ho ha sabut per mí.
- PAULÍ. (*Contenintse.*) ¡Ah!...
- DIONÍS. ¿De qué 'l coneixiau vos, Paulí, al senyor Baró?
- PAULÍ. ¡Uy! Ja de quan era jo matalot, qu' ell solía venir d' aquí Girona á la Vall á fer platxèria ab altres companys... tan alegroys com éll.
- DIONÍS. Y... ¿qué va dirvos la nit de que parlém?...
- PAULÍ. ¿A mí?... Plagasitats... ditxos dels seus... en total, rés.
- MIQUELÓ. ¡Oy que sí que va dirvos!
- DIONÍS. ¿Eh?
- PAULÍ. ¿A mí?
- MIQUELÓ. Jo vaig sentirho.
- DIONÍS. ¿Y qué vares sentir tu?
- MIQUELÓ. Que 'l senyor Baró 'us tractava de juheu.
- PAULÍ. (¡Bestiota!) Bé... sí... Ja li he dit: un plaga... ¡y coneguts de tants anys!...
- DIONÍS. Però... ¿res vá dirvos de la seva anada al poble en hora tan desusada?

- PAULÍ. (*Fent memoria.*) Va dir-me... Just, sí: va dir-me qu' havia de veure sens falta, aquella mateixa nit, al senyor Marqués, y que... (*Marcat.*) que no volía que fos dit que tenia gens ni mica de pór.
- DIONÍS. ¡Pór! ¿No va indicarvos rés de la carta que devía tranquilisarlo?
- PAULÍ. ¡Ah! ¿Tenía una carta que... Es la primera noticia.
- DIONÍS. Però, segons heu indicat, aquella cita estranya á deshora de nit ¿el preocupava? ¿El tenia intranquil?
- PAULÍ. ¡Oh... sí!
- DIONÍS. ¿Molt intranquil?
- PAULÍ. Molt, senyor Jutje. Si no li hagués tingut tant, poch m' hauria dit, com va dir-me: (*Més marcat.*) «Paulí: encara que digas que son caborias... aixó d' anar vora l' Abadesa morta... ¿qué 't diré! Tinch pór de no sortirne viu.»
- ERNEST. (*Alsantse vivament y avansant.*) ¿Aixó va dir? ¡Oh!... (*La Marquesa 'l conté.*)
- PAULÍ. Aixó.
- DIONÍS. ¿N' esteu segur?
- PAULÍ. Com si 'l sentís.
- MIQUELÓ. Donchs mirin: si 'l senyor Baró tenia aqueixa pór que diu en Paulí, créguin que no se li va conéixer gens.
- DIONÍS. ¿Per qué?
- MIQUELÓ. Perque se 'n vá anar del Hostal rihent com un plaga y... tornant á tractar al amo de juheu.
- PAULÍ. (*Sever.*) Miqueló, som devant de la Justicia. No estrafolegis, ¿sents?
- DIONÍS. Es que las paraulas que vos, Paulí, atribuihu al senyor Baró son molt graves y desfavoreixen al senyor Marqués.

- ERNEST. Paulí, penséu que 's tracta de la meva honra y de la meva vida. Jo no 'us he fet may cap mal: vos no devéu férmen. El Baró sabia lo qu' anava á cobrar. ¿Donchs si ho sabia, ¿de qui havia de tenir pór? ¿De mí?
- PAULÍ. Veurá... no ho sé... He jurat dir la veritat.
- MIQUELÓ. (Jurament de llop: ¡mal diable se l' emport!)
- DIONÍS. Escoltéu. Després de la mencionada entrevista, ¿no va tornar á casa vostra 'l senyor Baró?
- PAULÍ. (*Vivament.*) No, senyor: aixó si que nó.
- DIONÍS. ¿Nó?
- PAULÍ. Nó. ¿Qué tenia de ferhi? Ni pensarhi. Tots ens en vam anar al llit.
- DIONÍS. No obstant, á la una ó las duas de la matinada, algú va trucar al Hostal, y sembla que la véu era la d' éll.
- PAULÍ. (*Vivament.*) Fáls. ¿Qui tal díu?
- MIQUELÓ. Jo.
- PAULÍ. ¿Tu?
- MIQUELÓ. Jo. Aquéstas (*Las orellas.*) van sentirlo.
- DIONÍS. Paulí,... serenéu bé la memoria. Aixó es de gran importancia. Si realment el Baró va tornar al Hostal y vos no vareu obrirli la porta, per lo avansat de la hora... ó per lo que fos, llavoras podria esplicarse qu' algun malfactor l' hagués assassinat.
- ERNEST. Sí, Paulí: ja veyéu que semblant suposició...
- PAULÍ. Nó, nó: ja he dit que no va tornar.
- ERNEST. Però si 'l vostre mosso assegura...
- PAULÍ. En Miqueló no pot assegurar rés, rés. Dorm al terrabastal y somnia sempre 'l que no es: igual que la dòna. El vent gemegava entre 'ls arbres y...

MIQUELÓ. ¿El vent? Qui va gemegar de debó fou la mestressa quan, al matí, vos la vau agafar pél bras aixís y ella vá dirvos: «No... no enrahonaré.»

DIONÍS. *(Pausa.)* ¿Per qué no havia d' enrahonar? ¿Quín secret devia guardarvos?

PAULÍ. ¡Y cap, senyor Jutje! ¡Secret plá!... Aquest beneyt no sab lo qué s' empatolla. Es un toca-sons y al matí té sempre entrenyínadas las potencias. No 'n fassin altre estat. Ara 'm té malicia perque justament perxó no 'l vull més, y...

MIQUELÓ. Nó: soch jo qui no 'us vull á vos.

DIONÍS. ¡Pròu!

MIQUELÓ. ¡Veurá, senyor Jutje! Jo no soch ningú per aconsellar á vossenyoría; però... si 'm vol creure á mí...

DIONÍS. ¡Digas!

MIQUELÓ. Fassi per manera de que la mestresa enrahoní! (¡Ara ray que ja tinch altre hostal hont servir, y no 'l temo al malcarat!)

PAULÍ. Li dich que no 'n fassi cabal, senyor Jutje... ¿Qué vol que 'n sápigas la dona? Es malal-tissa, flonja de cervell... No pensa més qu' en el casament de la noya... Si molt convé, ni es á Girona. *(D. Dionís toca la campaneta. Compareix l' Agutzil.)*

ESCENA XII

Los mateixos, AGUTZIL

DIONÍS. Que la Ramona Brú torni á entrar inmediatamente.

PAULÍ. *(Turbat.)* ¿Es aquí?

DIONÍS. Ha vingut, per propi impuls, á protestar de la ignorancia del senyor Marqués.

PAULÍ. (*Més turbat.*) ¡Ah! (*Esfors per' assere-
narse.*)

MARQUESA. ¡Quín bon cor!

ERNEST. ¡Pobra Ramona!

PAULÍ. (*Alarmat.*) Senyor Jutje... li repeteixo
que no hi há que fiar gayre d' ella... Nó
perque siga dolenta, nó: sería llevarli...
sinó perque... ja li soch dit: está malicota y
'l cap li flaqueja... Si li surt ab estranyes-
sas... veurá: párlili de la seva filla. Es lo
únich que la asserena bé.

ESCENA XIII

Los mateixos. AGUTZIL

AGUTZIL. Estava mitj desmayada... Ja ve, senyor
Jutje.

DIONÍS. (*Al Agutzil.*) Qu' aquestos dos testimonis
no 's mogan. Vigiléulos. Los hauré de re-
preguntar més tart.

PAULÍ. Molt be diu, senyor Jutje. (*Anántsen.*)
(*Qué dirá?... Si arriba á comprométrem...
ni la Extremunció hi será á temps.*)

MIQUELÓ. (*Anántsen.*) (¡Jo fos d' ella... lloparrás!)

ESCENA XIV

D. DIONÍS, MARQUESA, ERNEST, totseguit RAMONA

MARQUESA. (*Seguint conversa ab D. Dionís.*) ¡Oh!
Si élla es qui pot salvar al meu fill, ja 'l
veig salvat!

RAMONA. Senyor Jutje... (*Cohibida.*) ¡Ah! La se-
nyora... 'l senyor Marqués!...

- DIONÍS. Ramona, acostéu-vos... M' heu dit qu' esti-meu molt á la senyora Marquesa.
- RAMONA. ¡Ah! ¡Bé ho sab Deu!
- DIONÍS. Donchs ¿voléu ó no que s' acabin els seus grans sufriments?
- RAMONA. ¿Jo?
- DIONÍS. Vos sabeu alguna cosa important que no voleu descobrir. Podria jo fervos posar desde ara á la tortura, al cèp, per obligarvos á declarar-la. Prefereixo encara confiar en la vostra llealtat de dòna honra-la... (*Exclamació ab moviment expansiu de Ramona.*) Y en el vostre cor de mare. (*Exclamació reconcentrada y nou moviment de reacció en Ramona.*)
- RAMONA. ¡Oh! Senyor Jutje... ¿quí ha dit á vossenyoría que jo sé...
- MARQUESA. ¡Ramona, per amor de Deu! Si sabeu alguna cosa que puga salvar al meu fill, ¡diguéula! ¡Vos hi conjuro en nom de lo més sagrat que hi hagi pera vos al mon! ¡En nom de la vostra filla!
- RAMONA. (*Nou moviment de reacció.*) ¡De... ma filla! (¡Ella també!) No... no sé res.
- DIONÍS. Ramona... ¡tinguéu-vos compte! Lo qu' avans m' havíau insinuat... Escoltéu: si 'ls meus prechs y 'ls d' una mare atribulada no conseguixen fervos declarar...
- RAMONA. ¿Vossenyoría m' engrillonará... m' aturmentará? ¡Oh! ¡Fássiho!
- DIONÍS. ¿Podréu, quan teniu devant un fill que tant sofreix y quan invoca sa mare 'l nom de vostra filla, fervos acreeedora al odiós dictat de... madrastra?
- RAMONA. (*Exaltada.*) ¿Jo? ¡Malehidas las que ho son! (¡Malehida jo que no sé serho!)
- ERNEST. Nó... ¡Calméu-vos, Ramona! Com á vos,

tampoch m' espantan á mí 'ls turments del
cèp ni la mort. A mí, com á vos, lo que m'
esglaya es la deshonra, es el pensar que
puch morir embolcallat dintre d' una ca-
lúnnia infame, creyéntsem autor d' un vil
assessinat! ¡Oh! Aquesta idea 'm fibla aquí
dins com un escursó.

MARQUESA. ¿Ho sentiú, Ramona? ¿Ho sentiú?

RAMONA. *(Agafantse y estreyentse 'l cap ab las mans.)*
¡Oh! ¡No! ¡No puch més! El cap se 'm es-
berla!

MARQUESA. Miréume: agenollada 'us ho demano.

RAMONA. *(¡Deu de pietat, guíam! Arreu negror d' in-
fern... ¿Y puch...)* ¡Alsis, missenyora! Sí: jo
sé... jo crech saber una cosa que pot provar
la ignocencia del senyor Marqués. *(Movi-
ment general d' ansietat, agrupantse tots á
vora Ramona.)* ¡Oh! Mes no puch dirla
ara totseguit... Déixinme sola per posarme
sobre mí... per recordar... Me bull aquí
dins... *(Cap.)* Senyor Jutje, dèu minuts
per' reflexionar... Després... Sí: després de-
clararé; li 'n responch.

DIONÍS. Siga.—Vinguin, senyors.

ESCENA XV

RAMONA, totseguit LLUCIETA

*(Ramona mira fixament còm se 'n van poch á poch,
fiscalisantla y ab expressivas actituds, los tres per-
sonatges de la escena anterior. Després, segura d'
estar sola, va vivament á la primera porta dreta: la
obra y crida á dins.)*

RAMONA. ¡Llucieta!

- LLUCIETA. ¡Mare! ¿Tota sola?
- RAMONA. (*Prenentli la mà y fentla acostar.*) Sí... Escólta. ¿Créus que t' estimo com si ha-guesses sortit de las mevas entranyas?
- LLUCIETA. (*Molt convensuda.*) ¡Oh, sí!
- RAMONA. Atén. Podém enrahonar poch. ¿Tu estimas molt á n' en Gabriel, fá?
- LLUCIETA. ¡Bé ho sabéu, mare!
- RAMONA. ¿Disposta á sacrificarli tot?
- LLUCIETA. Tot.
- RAMONA. Donchs bé: si jo 't digués: Llucieta, no hi pensis més... L' has d' olvidar... ¿Qué res-pondrías?
- LLUCIETA. ¡Que... preguesseu per vostra filla, porque 'l dolor no la matés!
- RAMONA. ¡Filla! (*Ab crit tendrissim. Ara, mode-rantse ab visible esforços.*) Veurás: enra-honém ab calma... 'Ls amors á la teva edat semblan sempre eterns... ¡y passen! (*Mo-vement de Llucieta.*) No: ja ho sé que no hauría de dirtho aixó porque... tu ets hon-rada y creus que no estimarás may més á altre home com al teu... com al meu Ga-briel... porque també es meu siguent teu.
- LLUCIETA. Mare, comprench qu' alguna rahó molt poderosa 'us fá enrahonarme aixís... però jo no 'us sabría enganyar. Si 'l perdo, crech que 'n matará 'l dolor.
- RAMONA. ¡Morir tu! ¡Y per culpa meva! (*Ara fa seure á Llucieta y s' hi acostá molt.*) Aixís... ben aprop... Suposat... suposat que una cosa de... bruixería esguerra 'l teu casament. Fugím totas duas lluny, ben lluny,... á te-rras ben xamosas,... á un paratge atapahit d' arbres espessos que 'ns amaguin; guarnit de flors, que á tu t' agradan tant... y allí, tre-vallant y encomenantnos forsa á Deu, ol-

vidém el passat: jo... aqueixa cosa de brui-xeria que t' he dit; tú... al teu enamorat.

LLUCIETA. ¡Mare!

RAMONA. Míra: ja hi som... Ja ha passat temps... Jo t' estrenyo, com ara, als meus brassos... Contemplo els teus ulls, y... ja no hi veig plors!... ¡Ja has olvidat!

LLUCIETA. ¡Ay mare, que seré morta!

RAMONA. (*Irritada.*) ¡Oh! ¡Sempre aqueix respost!

LLUCIETA. ¡Perdó!

RAMONA. (*Suavisantse altre cop.*) Ja veurás... Provémho... Han passat dos... tres anys... El cel es seré, els aucells cantan, las flors embauman... Jo 't dich: «¿Fá que no hi pensas ab en Gabriel?» Y tú 'm respons: «No, mare: ja no hi penso, y 'n dono gracias á Deu per haverme consolat.» Dígasmho,... dígasmho... No més per' provar...

LLUCIETA. (*Ab esfors y dócil.*) «No, mare: ja no hi penso: y 'n dono gracias á...» (*No pot seguir.*)

RAMONA. ¡Filla meva! ¡No pot... no podrá! (*Plora, sanglota. Pausa curta.*)

LLUCIETA. (*Contenint sas llágrimas.*) ¡Sosseguéuvos! Si aqueixa cosa espantable que dihéu reclama 'l sacrifici de la meva vida...

RAMONA. ¡Ah! ¡Morir tu á la flor de la edat! ¡Oh! ¡Tu no sabs quín ha sigut el meu calvari per arribar á véuret aixís! Furgava la terra ab las unglas per' alimentarte quan eras petita; no menjava perque menjessis tu. Tot ho he soportat: miseria, paraulas vils, maltractes, cops... ¡sí: cops!

LLUCIETA. ¡Pobra mare!

RAMONA. ¡Y tot aixó ho hauré sofert, perque un día hagi d' entregarte á las urpas de la mòrt per... salvarne á un altre!

LLUCIETA. ¿A qui?

RAMONA. ¡Nó! Ells mateixos ho han dit: no seré ma-
drastra. (*Embolcallant á la noya entre sos*
brassos.)

ESCENA XVI

RAMONA, LLUCIETA, D. DIONÍS, MARQUESA,
ERNEST, AGUTZILS

DIONÍS. Ramona...

RAMONA. ¡Ah! (*Retenint á Llucieta.*)

DIONÍS. Han passat els deu minuts. ¿Qué declararéu?

RAMONA. Res... No sé rés...

MARQUESA. }
ERNEST. } ¡Oh!

DIONÍS. Ramona Brú, quedéu presa. (*Als Agut-*
zils.) Féula seguir.

LLUCIETA. ¡Mare! (*Cau agenollada, apoyant lo cap*
en una cadira, y després á terra. La Mar-
quesa y Ernest hi acuden. Ramona desa-
pareix poch-à-poch, fixos els ulls, com boja,
en Llucieta.)

FI DEL ACTE TERCER

ACTE QUART

LA PRESÓ

Interior de presó.—Voltas espayosas, ab pilastras, que donan á una terrasa limitada per un mur baix enmarletat, lo qual deu ésser practicable. — Al lluny, vista panorámica de Girona: campanars de Sant Feliu, Sant Pere de Galligans, etcétera. — Porta á la esquerra, segon terme, y altra més reduhida en primer.—A la dreta, altra porta ab ferrollat. Paviment de llosas. — Taula, ab cobretaula obscur y campaneta. Cadiras, escambell, etc. — Batiment de claror de lluna en lo mur y part de la escena.—Durant tot l' acte, un centinella 's deixa veure, de tant entant, passejantse per la terrassa.

ESCENA PRIMERA

(Al descobrirse la dēcoració, passa la Ronda, composta d'un Cabo y quatre Soldats, precedits d'un Fanaler, ab fanal encés. S' aturan devant del Centinella, ab qui enrahona un moment el Cabo, y van seguint. Després que ha passat la Ronda, surtén á escena Miqueló y Escarceller.)

MIQUELÓ y ESCARCELLER

(Aqu'est ab un manyoch de claus.—Figuran tenir conversa comensada fora d' escena.)

MIQUELÓ. ¡Ah! Poch vos penseu cóm 'us ho agraphiría, Escarceller!

ESCARC. Te dich que prou he fet en compadirme, al últim, de tu, deixante entrar fins aquí... ¡Rés! M' has obligat ab el teu comportament. He vist que no 't sabías moure dels volts de la presó y... ¡rés! Encara qu' un hom fassi aquest ofici de guardar presos, també té quelcom aquí dins: ¿sábs? (*Lo cor.*)

MIQUELÓ. Deu vos ho pagui, Escarceller; pró... ¿vouléu dir que no m' hi podriau deixar enrahonar ni una mica, mica? Ningú ho sabria sinó ella, vos y jo... ¡Vaja!...

ESCARC. Impossible.

MIQUELÓ. ¿Ni véurela tan sóls?

ESCARC. Ni véurela. Las ordres del senyor Jutje son terminants: comunicació rigorosa.

MIQUELÓ. ¡Vatúa 'l món! ¡Pobra mestressa! ¡Tanta voluntat que li tinch,... y tanta qu' élla me 'n té á mí!... Home: valdament fos pél forat de la clau no més... una ullada... curta: un tast d' ulls...

ESCARC. T' hi daleixes en vá. Ni á la seva filla se li ha permés. Ha pregat y gemegat sense conseguirho. Ha hagut de payrársen, com altras personas que també mostravan gran estimació á la presa. Ab aixó...

MIQUELÓ. ¿Y 'l seu marit?

ESCARC. El seu marit ni s' ha acostat per' intentarho.

MIQUELÓ. (¡Malánima!... ¡Llop!)

ESCARC. Ab aixó, prou conversa, y vésten, minyó, que totas las tevas súplicas son per demés. Vésten, que podrías comprométreu. Massa he fet per tú. No sigas més tossut.

MIQUELÓ. Ja me 'n vaig. (*Anátsen.*) (¡Oh! No haig de móurem dels voltants fins á sapiguer...) (*L' Escarceller l' acompanya.*)

ESCARC. ¡Bé s' interessan per élla! ¡Ni que fos una santa!

ESCENA II

ESCARCELLER, aviat D. DIONÍS, que ve per altra porta.

- ESCARC.   ¡Qu' estrany que 'l senyor Jutje no vinga á informarse...
- DIONÍS.   ¿Quedan complertas mas ordres?
- ESCARC.   Sí, missenyor. El senyor Marqués ja es allí: á la sala de prova.
- DIONÍS.   Está be. ¿Seguéix incomunicada la Ramona?
- ESCARC.   Sí, missenyor.
- DIONÍS.   ¿Ho ha estat sempre rigorosament?
- ESCARC.   Tal com vossenyoría ha disposat.
- DIONÍS.   ¿Han vingut molts á interessarse per élla?
- ESCARC.   A professó feta.
- DIONÍS.   ¿Y élla t' ha demanat...
- ESCARC.   Res, missenyor.
- DIONÍS.   ¿Ni ha cridat descomposta, exáltada?...
- ESCARC.   Gens. Uns grans gemechs sorts de primer. Després... agenollada, resant sempre.
- DIONÍS.   *(Curta pausa.)* Fés-la comparéixer.
- ESCARC.   Será servit, missenyor.

ESCENA III

D. DIONÍS, després RAMONA y ESCARCELLER

- DIONÍS.   ¡Oh! ¿Podrá més que jo la obstinació d' una dòna del poble? Si continúa resistint, jo haig de váldrem de tots els medis que puguem evitar la horrorosa condempna. El fi es tan humanitari, que 'ls excusará tots... tots. *(Compareix Ramona acompanyada per l' Escarceller.)*

ESCARC. Missenyor... (*D. Dionís li signa que se 'n vagi.*) (En tants anys d'ofici, may n'havía vista cap que 'm fes tanta llastima. ¡Ni que tinguéis art!) (*Mentre l' Escarceller ha recitat pausadament l' apart anterior, don Dionís ha fiscalisat fixament á Ramona, que s' está aturada, 'l cap baix, trémula, 'ls ulls contrets, los punys closos.*)

ESCENA IV

D. DIONÍS, RAMONA

DIONÍS. (*Després de pausa. Marcat.*) ¿Rés teníu que dirme? ¿No han servit vostras pregaries per' poguer encaminar dreturerament la Justicia?... ¿Calléu?... Ramona, 'ls instants son suprems. Atenéu bé. La indagatoria queda terminada. 'L senyor Marqués de Sant Daniel, el fill de la ilustre dama que sempre 'us ha protegit, segueix prè com únich acusat... Avans de l' aplicació del cástich definitiu que li espera, sòls resta una formalitat á cumplir; el turment, el cèp, y... aixó será prompte.

RAMONA. ¡Oh!

DIONÍS. No li valdrá 'l ser noble entre 'ls més nobles de Catalunya. Tinch ámplias atribucions, y las aplicaré... com las aplicaria á un meu fill. La lley es dura, però es lley.

RAMONA. ¡Oh! 'L turment!... ¿Y díu que será prompte?

DIONÍS. Molt prompte. (¡Fluctúa!)

RAMONA. No... no es possible...

DIONÍS. Evitéuho, si está en vostra mà. Parléu y...

RAMONA. Vossenyoría vol obligarme aixís...

DIONÍS. Ho maliciéu sense rahó. 'Us repeteixo que,

si persistiu en aqueix silenci desesperador, aviat arribarán á vostras orelles els gemechs de la víctima. Encara hi sou á temps... Jo 'us conjuro á declarar lo que sapiguéu pera salvarlo de tan dolorosa prova... ¡Enraho-néu! Vostra llibertat, ab la salvació d' élls!

RAMONA. ¡Oh!

DIONÍS. ¡Sou mare! ¡Figuréuvos que la vostra filla s' hi troba!

RAMONA. ¡La meva filla!

DIONÍS. ¡Sí! (*Anhelant.*)

RAMONA. (*Estrenyentse 'l llabi ab lo dentat.*) Res puch dir.

DIONÍS. ¡Ah! No teníu entranyas.

RAMONA. ¿Qué no tinch... No, no 'n tinch.

DIONÍS. A existir prova especial contra vos, ¡ja hi forau á la tortura!

RAMONA. ¡Ah! ¡Pórtimhi, senyor Jutje! ¡Mátim!... Tinch fam de morir.

DIONÍS. (¿Quín misteri tan impenetrable es aqueix? Intentém lo supréu recurs.) (*S' assegura de qu' están sols.*) Escoltéu. (*Ab veu baixa.*) Per més que 'us obstinéu en callar, y que tot lo actuat condempna al Marqués de Sant Daniel, jo... (*Misteriós.*) Jo 'm resisteixo á sentenciarlo.

RAMONA. ¡Ah!... (*Esperansada.*)

DIONÍS. Soch Jutje, però 'l meu cor se subleva contra la sentencia que dech dictar. La temo... ¿qué dich? Tremolo pensant que haig de dictarla, com si degué sentenciar-me á mí mateix.

RAMONA. (*Animantse.*) ¡Oh! Dígui... dígui... ¿Qué més?

DIONÍS. Vencent el meu cor... (*Nou reconeixement de la escena, y s' acosta més á Ramona, parlantli ab veu m's baixa.*) Voldria salvar al prèu.

- RAMONA. ¡Ah!
- DIONÍS. Febrejo per salvarlo.
- RAMONA. ¿Sí?
- DIONÍS. Paraula d' honor.
- RAMONA. ¡Ah! ¡No ment, no!... (*Plorant y rihent.*)
¡Gracias, bon Deu, que m' heu escoltat!
- DIONÍS. Però necessito de vos. De ningú més puch
váldrem per lo que intento. ¿Estéu dispo-
sada á tot?
- RAMONA. Si per conseguir salvarlo, haig de derramar
tota la sanch de mas venas,... tota la derra-
maré ab goig.
- DIONÍS. Lo que cal es molta abnegació: molt valor.
- RAMONA. Ordéni. ¡Veurá si 'n tinch!
- DIONÍS. Devant de las provas acumuladas, impossi-
ble donarli llibertat; però... (*Reservadis-
sim.*) Si ell pogués evadirse... Si pogués
fugir de la presó...
- RAMONA. (*Comprenent.*) ¡Ah! ¡Sí, sí!... Fugir...
¡Aixó!
- DIONÍS. Per' preparar tal evassió, 's necessita forsa
muscular... forsa de màns y brassos. Vos
sola no podreu: sou débil.
- RAMONA. Ni que dega deixarhi 'ls ossos capolats y la
carn á trossos: ordéni.
- DIONÍS. Necessitéu auxili. Caldrá aixecar una llosa
d' aquesta sala. La llosa tapa una obertura
franca que dona á un corredor, y 'l corre-
dor á fora per una porteta amagada part de
sota la muralla... La porteta será oberta y...
- RAMONA. ¡Comprench, comprench!
- DIONÍS. ¿Quí 'us pot ajudar? Ningú de la presó...
- RAMONA. (*Neguitosa.*) ¿Quí? ¡Oh!
- DIONÍS. Un home de forsa... de brahor...
- RAMONA. (*Atinant en una idea lluminosa.*) ¡Ah! Si...
Éll...
- DIONÍS. ¿Quí?

- RAMONA. ¡El meu marit! (¡Justicia de Deu!)
- DIONÍS. ¿Voléu dir qu' éll... (¡Alerta!)
- RAMONA. ¡Oh! No se m' hi negará.
- DIONÍS. Molt segura n' estéu.
- RAMONA. Crech poguer estarne.
- DIONÍS. ¿Sí?
- RAMONA. ¡Oh, sí! (*Afirmació expressiva de Ramona.*)
- DIONÍS. ¿Y per qué? (*Molt insinuant.*)
- RAMONA. Perque... (*Contenintse.*)
- DIONÍS. ¡Acabéu!
- RAMONA. Perque... ¿de qui puch fiarme mellor que del meu marit?
- DIONÍS. Com no sempre s' ha portat ab vos segons devia... M' estranya...
- RAMONA. No hi fa rés: ara s' hi portará com deu: li 'n responch.
- DIONÍS. Gran es vostra animació.
- RAMONA. Tan gran... com la bondat de vossenyoría. ¡Més gran de lo que 's pensa!
- DIONÍS. ¿Y no será éll indiscret?
- RAMONA. No ho será.
- DIONÍS. ¡Ay de vos y ay d' éll si...
- RAMONA. No acábi, missenyor. ¿Hi váig?
- DIONÍS. Encara 'us falta saber... (*Sempre misterios.*)
- RAMONA. ¡Dígui!
- DIONÍS. Quan tinguéu alsada la llosa, tres cops en aquesta porta. 'L Marqués en sortirá totseguit... ¿Per qué 'm mireu aixís? ¿Altre cop rezeléu...
- RAMONA. (*Després d' acostarshi y mirar fixament á don Dionís.*) Nó: vossenyoría no es capás de mentir.
- DIONÍS. No ho soch. (*Moviment de Ramona per anàrsen.*) Esperéu. (*Toca la campaneta.*)

ESCENA V

D. DIONÍS, RAMONA, ESCARCELLER

DIONÍS. Pas franch á n' aquesta dona, y á qualsevol que després l'acompanyi. (*Acatament del Escarceller.*)

RAMONA. ¡Oh! ¡Gracias, missenyor, gracias! (*Agafa la mà de D. Dionís ab las d' ella, la besa y se 'n và depressa, seguida per l' Escarceller, després de girar lo cap ratificant lo pactat.*)

ESCENA VI

D. DIONÍS

DIONÍS. No faltarà... nó. — Al referirse al seu marit s' ha turbat... ¿Será qu' ell... ¡Oh, quín raig de llum! (*Moviment.*) ¡Calma! No 'l dech ara detenir. La paraula d' honor m' impedeix cap violencia. Fora vil. (*Pausa.*) Dintre poch, ó la salvació immediata deixant-lo fugir, ó la tortura mateixa salvarán al Marqués. ¿Aqueixa dòna hi podrà resistir? (*Pausa.*) Quan la Justicia humana es impotent; quan la conciencia s' alsa esgarrifada; quan el rigor de la Lley es rigor de crueltat... de verdadera infamia, cal fugirne com del mateix crim. M' extralimito devant de la Lley. Devant de la Justicia eterna, no. 'Ls medis son atrevits, però serán definitius en un sentit ó altre. May s' haurá aplicada tortura ab més alt fi de bé. A grans mals... —Ara á prevenir al Ernest... (*Toca la campaneta. Compareix l' Escarceller.*) Que

vinga immediatament el senyor Marquès de Sant Daniel. *(Se 'n và l' Escarceller.)*
 ¿Oposará resistencia al meu plan? Jo la venceré... ¿Y si no ho logro? ¿Si un pun-dhonor exaltat...—Éll.

ESCENA VII

D. DIONÍS, ERNEST

(Acompanyat per l' Escarceller, que se 'n và.)

ERNEST. ¿Qué vol de mí?

DIONÍS. Ernest, tením pochs moments per' parlar. Irrefragables son las provas contra vosté; però 'm revolto contra la condempna. M' esglaya.

ERNEST. ¡Cóm el compadeixo, senyor Jutje! ¡Oh, sí! Conto que vosté es més de plányer que jo.

DIONÍS. ¿Sáb qué li espera, Ernest?

ERNEST. Sí: la tortura del inconfés. Hi estich prompte. La resistiré.

DIONÍS. Sa mare...

ERNEST. ¡Ah! Per ella m' espanto... com per aqueixa trista Justicia humana, cenyida eternament á fallar sense una revelació providencial que deturi sas iniquitats.

DIONÍS. ¡Infelí ! ¿Tindrà prou forsas per' soportar...

ERNEST. Li he dit que sí.

DIONÍS. ¿Y si no 'n té? ¿Si sucumbeix?... ¡Desdixada mare de vosté! ¡Víctima inmolada á son fill!

ERNEST. ¡Pobra mare!

DIONÍS. Allí dins espera ab ansietat mortal.

ERNEST. ¡No sucumbiré, nó! Deu me donará forsas per' tots dos.

DIONÍS. Ni que aixís siga; 'ls sofriments de vosté poden ferirla á n' ella de mort!

ERNEST. ¡Cállli! ¿Per qué 'm diu tot aixó? ¿Per qué?

DIONÍS. Perque... (*Rezelós. S' assegura de que están sols.*) Perque ja sóls queda un recurs supré:m:... la evasió.

ERNEST. ¿Cóm?

DIONÍS. La fuga de vosté.

ERNEST. ¿Fugir jo?

DIONÍS. Sí.

ERNEST. ¡May! Fora declarar-me culpable.

DIONÍS. ¡Oh!

ERNEST. Ho fora.

DIONÍS. (*Ab forsa.*) Nó. Fora sustráures á n' aqueixa execrable lógica dels fets que 'l perden, y de la Lley... (*Molt sentit.*) ¡que ni per vosté ni per mí té entranyas!

ERNEST. (*Després de pausa.*) ¡Máy! Ma conciencia alenta gran: no vull enxiquirla. Es pura: no la vull corrompre. Soch innocent: no haig de semblar criminal. Tot, avans que sacrificar l' honor.

DIONÍS. Pénsi que jo li sacrifico 'l dever.

ERNEST. ¡Ah! Ara sí que 'l planyo á vosté més de lo que 'm planyo á mí mateix.

DIONÍS. Ernest... Avuy la tortura... Demá la forca... ¿Per qué? ¡Per un crim repugnant! Després... ¡un nom deshonorat pera la santa mare de vosté!

ERNEST. (*Fluctuant.*) ¡Oh! ¡Próu! ¡Próu!

DIONÍS. ¡Nó! (*Trançició.*) Sento passos... Aném-sen d' aquí.... ¡Aném! (*Sobreccitat, casi bé arrastrantlo. Se 'n van per la porta dreta.*)

ESCENA VIII

RAMONA, MIQUELÓ

(Als breus moments d' havérsen anat D. Dionís y Ernest.)

- RAMONA. ¡Ah! ¿Vóls dir que 'l trobarán á 'n Paulí?
- MIQUELÓ. ¡Y prou! Vos, debilitada de mala manera, no hi hauriau arribat. En Grau y 'n Gabriel sí que hi arribarán: un per cada cantó... Si á n' ell li convé ray, ¡no 'us mancará, nó!
- RAMONA. ¡Quína angúnia!
- MIQUELÓ. ¡Vos presa! ¡Si 'm sembla un somni! Vos, la dona més de bé de la Veguería, arrossegantvos per presó, y, en cambi, éll, l' home més...
- RAMONA. ¡Cálla, Miqueló! Poden sentirnos... Pot arribar éll d' un moment al altre...
- MIQUELÓ. *(Baix.)* Es qu' aixó... ¡Vaja! Fá sortir las sanchs de mare. Estich tan cert com de que respiro, qu' éll es qui deuría trobarse aquí, y que vos...
- RAMONA. ¡Per Deu, cálla, Miqueló! Jo t' agraheixo 'l gran afecte que 'm demostras.
- MIQUELÓ. Ja sabéu qu' es de lley, mestressa: ben de lley.
- RAMONA. Sí: ho sé. Demóstramel ara callant.
- MIQUELÓ. ¡Júst! Callánt, y... que vos aneu passant aquest gran calvari, mentres qu' ell, ab las sevas trassas y manyas, ha conseguit esmunyirse de... *(Ara, en vista d' un nou moviment molt accentuat d' alarma per part de Ramona.)* ¡Nó! No teméu... 'M

costa un triunfo 'l lligar aquésta, (*La llengua.*) per no dir una lletanía al inrevés, pró... no tinguéu cuidado! La lligaré. Soch un marrech sens altra voluntat que la vostra. (*Ramona mostra ansietat creixent.*) Manéu y disposéu de mí. ¿No puch fervos jo mellor servey qu' éll? ¡Vaja! Diguéume que sí, que me 'n fonch de ganas. ¿Dihéu que nó? ¡Vatúa 'l mon! Avans, ja ni he pogut avisar de part vostra á n' en Paulí porque... es clar, ¡cóm que no 'm pot clissar ab lo que vaig cantar devant del senyor Jutje!... ¡Malaguanyada cantera! Donchs ¡apa! ja que no he pogut fervos ni un servey tan xich, ¡parléu! que 'us juro que 'm consumeixo de ganas de servirvos com si sigués fill vostre: véusho aquí. Vos no heu tingut familiā... Mellor. Jo... com si sigués fill vostre: ja está dit. Ramona, y no me 'n desdich; fill vostre porque... porque passeu tantas penas.

RAMONA. ¿Sí? (*Apassionantse.*)

MIQUELÓ. Sí.

RAMONA. ¿Per gran que siga 'l perill que pugas passar?

MIQUELÓ. Per gran que siga.

RAMONA. Donchs...

MIQUELÓ. ¡Diguéu!

RAMONA. (*Reaccionantse.*) (¡Nó! Un' altra víctima tal volta... No es ell qui deu corre 'l risch. En Paulí, en Paulí ha de ser.)

MIQUELÓ. ¿Qué penséu? ¡Ánsia, que 'm friso!

RAMONA. No: ves, ves, Miqueló.

MIQUELÓ. ¡Vatúa 'l...

RAMONA. Prou has fet per mí.

MIQUELÓ. ¿Y qué? Com més grá, més farina.

RAMONA. ¡Y ell no vé!...

- MIQUELÓ. Y encara 'us en fihéu!
- RAMONA. ¡Ay d' éll si 'm falta!
- MIQUELÓ. Si li convé, 'us faltarà... com sempre que li ha convingut.
- RAMONA. ¡Oh! Nó. Ara li convé servirme... Prou qu' ho sab que si no 'm serveix... ¡ay d' éll!
- MIQUELÓ. ¿Ay d' éll? Donchs... ¡tantdebó que no 'us servís!
- RAMONA. ¡Cálla!... Ja 'l sento... Fúig per l' altra banda: que no 't vegi...
- MIQUELÓ. *(Duptant.)* ¿Voléu dir?...
- RAMONA. Sí: ¡vésten per l' amor de Deu!
- MIQUELÓ. Jo...
- RAMONA. Vésten... Per allí.
- MIQUELÓ. Es que... *(Per un moviment de Ramona.)* Sí, sí: ja me 'n vaig... ja... No 'us enfadéu... no... Ja me 'n vaig. *(Se 'n va molt contrariat, mitj plorant d' ira com un xicot y mostrant gran esforços pera reprimir los impulsos de quedarse.)*

ESCENA IX

RAMONA. Totseguir PAULÍ y ESCARCELLER

- RAMONA. En Paulí ha cregut... No es estrany. L' espant de mí...
- ESCARC. Miréusela. M' ha encarregat que 'us hi guiés. Es igual que si 'us hagués acompanyat ella mateixa. (No falto á las ordres rebudas.)

ESCENA X

RAMONA, PAULÍ, aviat ESCARCELLER y RONDA

PAULÍ. ¡Vája! ¡Aquí 'm tens! ¿Qué vóls?

RAMONA. Vull que m' ajudis á una cosa que 't convé á tu molt més qu' á mí.

PAULÍ. Esplicat.

RAMONA. Escólta bé. Es cas de...

(En lo moment en que và á comunicarli 'l plan, passa la Ronda. Ramona fa un surt, y també Paulí. La primera figura participarli 't plan ab signes expressius, mentres la Ronda và passant.)

ESCARC. *(Contestant á una indicació del Cabo y signant á Paulí y Ramona.)* Recomanats pél senyor Jutje. Poden estarse aquí.

ESCENA XI

PAULÍ, RAMONA

RAMONA. ¡Tens pór! El senyor Jutje es honrat, no 'ns irahirá... ¿Créus que tothom es 'com tu? Ajúdam á salvar aviat al qui está sufrint per maldat teva y... callaré.

PAULÍ. ¿Vóls dir que 'l tal Jutje?..

RAMONA. ¡Vil desconfiat! Aviat podrás assegurar-te de que no ha mentit. Jo no dup-to. Ajúdam.

ERNEST. ¡Y es nèt que vull ajudar-thi per' tréurem aquet gran pés de damunt. Que fugi ben lluny. Aixís podrém respirar tranquils.

RAMONA. (¡Tranquils! ¡Boca de monstre! ¡Y haig de ser jo qui ab éll!...) *(Reacció.)* ¡A la obra! ¡Ay de tu si 'm mancas!

PAULÍ. ¿Qué farás?

RAMONA. ¡Te faré matar com un gos foll!

PAULÍ. ¡M' amenassas!

RAMONA. Com sempre... No: ¡més que may! Las mevas amenassas te varen obligar á donarme aquella cartera... Sabías que, negántmela, t' hauría enfonzat. Donchs pitjor ara per' tu, perque sé que si 'm matesses, el meu cadavre diría qui es l' assessí de...

PAULÍ. ¡Cálla, malehida!

RAMONA. ¡Busqué... busqué la llòsa... *(Comensa á buscarla ab p'us y màns, febroso en sos moviments.)*

PAULÍ. Busqué... *(¡Si fuig el prè, no faltarà qui l' estabelli! ¡Que mori! ¡Els morts no xerran!)* *(Passa l' Escarceller per la terrassa. S' aturan, fent una exclamació distinta. Desapareix l' Escarceller.)*

RAMONA. Tornémhi, Paulí... No la trobo...

PAULÍ. Jo sí. *(De genolls devant d' una llosa y forsejantla ab un ganivet llarch que s' haurà tret d' una mitja.)*

RAMONA. ¿Véus? No 'ns ha enganyat. *(Và á apagar la llanterna que crema sobre la taula.)*

PAULÍ. No... Pró 'l morter es dur... Déu fer temps que no l' han remoguda...

RAMONA. ¡Afányat!

PAULÍ. Ja va somoguentse...

RAMONA. ¿Te caldrá molt temps?

PAULÍ. Un quart.

RAMONA. ¡Oh! ¡Vaig á ajudarhi!..

PAULÍ. ¡Ab las tevas manotas de nina!

RAMONA. Ni que se m' escorxin! *(Gemech llunyá de sufriment que ve de la sala del cèp.)* ¡Oh! ¡Quín gemech! *(Altres gemech.)* ¡Un altre!... ¡El cèp! ¡El turment!... ¡Ell! ¡Paulí! ¿Sénts? ¡Sí! La vèu del Marqués... ¡Per culpa

teval... ¡Oh! Aqueixos gemechs m'esqueixan l'ánima... ¡Tu, fera, tu 'ls hi fas arrencar ab el teu crim! (*Segueixen els gemechs mes aguts.*) ¡Ah! ¡No puch... no puch consentirla aqueixa nova maldat!

PAULÍ. (*Esglayat.*) ¡Ramona...

RAMONA. (*Picant desesperada á la porta lateral.*) ¡Nó! ¡Es massa! ¡Obriu... obriu!

PAULÍ. (*Furiós.*) ¡Oh!

RAMONA. ¡Obriu! ¡Ell no es el criminal... ¡No l'aturmentéu més... no! ¡Es una infamia!

PAULÍ. ¡Ah! (*Và á atentar contra Ramona ab lo ganivet; mes, veyentse perdut perque s'acosta gent á la porta y aquésta s'obra per dins, se conté rápit.*)

ESCENA XII

RAMONA, PAULÍ, D. DIONÍS

DIONÍS. (*Furiós.*) Sí: una gran infamia, y... aquést n' es el causant. (*Ho`diu signant á Paulí, y queda ab la mà extesa.*)

PAULÍ. Jo... (*Rápit y apart á Ramona.*) (Négaho. ¡Ta filla...)

RAMONA. (*Ab esclat.*) ¡Que mori, que 's deshonri!... ¡Es massa! Senyor Jutje, sí: vosté ho ha dit. Aquést es l' assessí. (*Queda signant á Paulí. Aquést, de moment, s'encongeix. Seguidament se reacciona.*)

DIONÍS. (*Cridant á dins.*) ¡Suspenéu la tortura!

PAULÍ. (¡Soch perdut! ¡A fuyta!) (*Corra cap á la terrasa y 's disposa á saltar pél mur.*)

DIONÍS. ¿Fúig? (*Al Centinella.*) ¡Fóch á n' éll! (*Lo Centinella dispara contra Paulí, que convulsat, cau á l'altra banda de mur.*)

ESCENA ÚLTIMA

Los mateixos, MARQUESA, després LLUCIETA, BATISTA, GRAU, GABRIEL, MIQUELÓ. Utimament, ERNEST y ESCARCELLER.

MARQUESA. ¿Qué passa?

DIONÍS. Provada la ignocencia del Ernest.

MARQUESA. ¡Fill meu! *(Torna á dins.)*

BATISTA. Senyor Jutje, ¿aqueix tret...

DIONÍS. Justicia contra 'n Paulí Brú, el verdader assesi.

LLUCIETA. *(Esglayada.)* ¡Ay, mare! *(Ha entrat ab esverament, seguida de Gabriel.)*

RAMONA. ¡Pobra Llucieta!... ¡Aquí: als meus brassos!...

BATISTA. ¿Y es per xó qu' aquesta mártir ha callat?...

MIQUELÓ. Per xó: ¡per amor á la seva filla!

DIONÍS. *(A Batista.)* ¿Podréu vos ferlas responsables del crim d' aquell desdixat?

ERNEST. *(Què ha reaparegut moments avans sobre la terrassa, sostingut, en estat un xich llastimós, per sa mare y l' Escarceller.)* ¡Nó! Perdonéula, com jo la perdono!

BATISTA. *(Després de curta pausa y acostantse á Ramona.)* Ramona... sou una santa. ¡Mereixeu ser ditxosa!

GRAU. ¡Més que tothom!

RAMONA. ¡Filla... filla meva del meu cor!

(Quadro.)

OBRAS DE J. RIERA Y BERTRÁN

TEATRO	Pessetas
LA HOSTALERA DE LA VALL, drama en 5 actes . . .	2
CARITAT, drama en 4 actes.	2
LO PROMÉS, drama en 3 actes.	2
DE MORT Á VIDA, drama en 3 actes.	2
GENT DE MAR, drama en 3 actes.	2
LO NÚVOL NEGRE, drama en 3 actes.	2
COM L' ANELL AL DIT, comedia en 3 actes.	2
REINA ABSOLUTA, comedia (castellana) en 4 actes. . .	2
LA MAJORDONA, comedia en 2 actes.	1'50
LA PUBILLETA, comedia en 2 actes.	1'50
BERNAT PESDAYRE, comedia en 2 actes.	1'50
L' AVI, quadro dramátich en 1 acte (premiat) . . .	1
L'AS VEHINAS, comedia en 1 acte.. . . .	1
LO TESTAMENT DEL ONCLE, comedia en 1 acte. . .	1
LA NENA, comedia en 1 acte.. . . .	1
SI FÁ Ó NO FÁ, comedia en 1 acte.. . . .	1
LA RELLISCADA, comedia en 1 acte.. . . .	1
LA ESPURNA, comedia en 1 acte.. . . .	1
LA PADRINA, comedia en 1 acte.. . . .	1
LO PADRÍ, idili en 1 acte.	1
MIS DOS PAPÁS, comedia (castellana) en 1 acte. . .	1
VARIAS	
NOVELAS PREMIADAS.. . . .	2
ESCENAS DE LA VIDA PAGESA	2'50
ESCENAS DE CIUTAT.	3
DEU NARRACIONS, (premiadas).	1
REY CAVALLER, narració novelesca (premiada) . . .	1
LOS COMEDIANTS DEL SEGON PIS, noveleta.. . . .	0'50
CANSONS DEL TEMPS.	1
CANSONS DE NOYS Y NOYAS. (ab música y dibuixos)	5
MEL Y FEL, poesías originals.	1'50
CENT FAULAS, originals y en vers	2
LLIBRE DE SONETS.	1'50

Llibreria de Puig: Plassa Nova, n.º 5, Barcelona.